



รายงานวิจัย
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม
ตำบลกรุงชิง

โดย
เชาวลิต สิทธิฤทธิ์ และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
สิงหาคม 2545

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง

คณะผู้วิจัย		สังกัด
1. นายเชาวลิต	สิทธิฤทธิ์	กลุ่มรักษ์กรุงชิง
2. นายจำเนียร	ราชประดิษฐ์	"
3. นายชัยณรงค์	สุประดิษฐ์	"
4. นายสุวรรณ	วันเพ็ญ	"
5. นายเชือบ	จันทร์ชุม	"
6. นายสุริยาวัธ	สร้อยทอง	"
7. นายชัยรัตน์	ราชประดิษฐ์	"
8. นางสาวเพ็ญสุภา	พรมเดช	"
9. นางสาวจิราภรณ์	เพชรประพันธ์	"
10. นายวรวัธ	สินธุ์	"

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำขวัญประจำตำบลกรุงชิง

สัตว์ป่ามากมาย

ป่าไม้มากมี

อุดมดีสินแร่

งามแต่น้ำตก

อ้อมอกขุนเขา

เมืองเก่ากรุงชิง

วิสัยทัศน์กรุงชิง 2550

ท่องเที่ยวชมจรไกล

ปลอดภัยยาเสพติด

เศรษฐกิจพึ่งตนเอง



บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมา เกิดผลของการพัฒนาที่ไม่ต่างจากการพัฒนาส่วนอื่น ๆ คือ ยิ่งพัฒนามากเท่าไร ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบของผู้มีอำนาจมากกว่าเอารัดเอาเปรียบผู้คนในชนบท ยิ่งพัฒนาปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทยิ่งสูงขึ้น แม้รัฐบาลมีนโยบายในการกระจายอำนาจ การปกครองสู่ท้องถิ่น แต่สิ่งหนึ่งที่ยังเป็นปัญหา คือ อำนาจขององค์กรท้องถิ่นต่อการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น ยังมีบทบาทที่ไม่ชัดเจนพอ

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น เข้ามาควบคุมดูแลกำกับทิศทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ และความต้องการให้ตรงกับเป้าหมายของชุมชน ไม่มุ่งหวังไปที่ผลตอบแทนทางธุรกิจอย่างเดียว มุ่งเน้นให้เกิดการจัดการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอพนมพิตร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนต้องการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน"

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าว ยังนับว่าเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย ในการที่ชุมชนลุกขึ้นมาดูแลจัดการกำหนดทิศทาง เพื่อมุ่งสู่ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ชาวบ้านเป็นเจ้าของ เจ้าของบ้าน เป็นคนบริหาร ชาวบ้านมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ชาวบ้านมีการนำรายได้บางส่วนมาจัดตั้งเป็นกองทุนค้ำชูสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์และน่าส่งเสริมสู่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

บทคัดย่อ

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง

ชุมชนกรุงชิง ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่อาศัยร่วมกับป่ามาอย่างช้านาน จนในปี พ.ศ. 2538 คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ได้ริเริ่มให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง คือกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย แต่ผลปรากฏว่ากิจกรรมล่องแก่งดังกล่าวชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และปรากฏว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดสำนึกในการเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ไม่มีส่วนในการกำกับติดตามดูแล ว่าผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง จึงนับเป็นโอกาสที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปของงานวิจัยท้องถิ่นในครั้งนี้

ในส่วนวัตถุประสงค์ ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
2. เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
4. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการ โดยชาวบ้านในชุมชนกรุงชิงทั้งหมด บทบาทและหน้าที่หลักเป็นของชาวบ้านเพื่อมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน นำแผนมาสู่การปฏิบัติ มีการนำผลการปฏิบัติมาทบทวน ปรับปรุง เพื่อให้ผลที่ได้มีคุณภาพเป็นที่พอใจของชุมชน มีการร่วมกันค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ในการร่วมกันกำหนดทิศทาง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนต่อไป

ผลของการวิจัย

1. ได้รูปแบบโครงสร้างพร้อมคณะกรรมการ บริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง
2. ได้สร้างชุดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจริง ๆ
3. ชาวบ้านเรียนรู้ วิธีการค้นหาคำตอบของชุมชน โดย กระบวนการวิจัยท้องถิ่น ภายใต้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
4. การสร้างรูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. เกิดการบูรณาการแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

จากผลของการวิจัยในครั้งนี้ ปรากฏว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism) ได้ส่งผลให้

1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน
2. การสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การเกิดชุมชนนาร่องในการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินงานตามแผนแม่บท การพัฒนาของชุมชน

บทสรุปจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้แนวคิดสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนกรุงชิงสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป

“Abstract”

PARTICIPALLY CONSERVATIVE TOURISM MANAGEMENT PROJECT TAMBOL KRUNG CHING

Research was run by all Krung Ching Villagers. The villagers do the main role for create participated with planning and take it to do. It's take result to improve to be quality work for community's pleasure. They find tourism management style that suit with community together. They search it in participation concept of every parts which involved for find the participation with many units in the same area to fix direction to develop tourism for sustainable.

Result of Research

1. Get the structure with committees run Krung Ching Ecotourism Network.
2. Create Tourism Set by real participate of villagers.
3. The villagers learn searching the answers of community way by Local research method with efficient information.
4. Create form and coordinate with involved offices.
5. To integer community tourism Development Planning.

Form this research Ecotourism on Community Base is the opening chance to community participate with recourse management under sustainable management concept. It's support the villagers to have to get resources useful which their save with undestroyed style Krung Ching Community are live with nature.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือ เป็นอย่างยิ่ง จากบุคคลหลายภาคส่วน เช่น ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูล และเข้าร่วมโครงการของชุมชนกรุงชิง ผู้นำหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานัน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้มีประสบการณ์จากภายนอก รวมถึงผู้ที่ป็นแหล่งข้อมูลและเต็มใจร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่คณะวิจัย เพื่อน ๆ ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อน ที่เต็มใจถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับพวกเรา ในตอนไปดูงาน เช่น ชุมชนเกาะยาว จังหวัดพังงา ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัทสยามซาฟารี จังหวัดภูเก็ต ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

ขอขอบคุณ ดร. เลิศชาย ศิริชัย คุณธนิต สมพงษ์ ผู้ประสานงาน อ.จิตศักดิ์ พุฒจรรยา อาจารย์สาขาการท่องเที่ยว และนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยว สำนักวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นายแพทย์รังสิต ทองสมัคร คุณไกววัล ถาวระระ คุณเสถียร ชวยหนู คุณปรีชา วิทยาพันธ์ เพื่อน ๆ ในเครือข่ายวิจัยท้องถิ่นของ สกว. ภาคใต้ ที่ช่วย เต็มเต็มและร่วมโครงการวิจัยด้วยดีตลอดมา

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ได้ให้ความร่วมมือ และความช่วยเหลือให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

เชาวลิต สิทธิฤทธิ์

และคณะ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1 - 2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามหลักของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2 – 3
ระยะเวลาในการวิจัย	3
งบประมาณในการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	3
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารงานวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมา	
แนวคิดในการวิจัย	4
ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน	4 – 7
การท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป	7 – 9
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9 – 13
หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	13 – 14
ข้อมูลพื้นฐานชุมชนกรุงชิง	14 – 27
ศักยภาพและสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง	27 – 42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนการวิจัย	43
ขอบเขตการวิจัย	43 – 45
วิธีเก็บข้อมูล	45 – 47
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
รายงานการวิจัย	48
กลุ่มคนเป้าหมายและทีมวิจัย	48 – 49

บทที่ 4 ผลการวิจัย

องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	51 – 53
รูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	53 – 56
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง	56 – 65
แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง	66 – 77
รายละเอียดโครงการ	78 – 87
สำนึกและปฏิบัติการทางสังคม	88 – 89
โครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	89 – 102

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและขอบเขตการวิจัย	105 – 109
อภิปรายผล	109 – 111
ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่		หน้า
ภาพประกอบที่ 3.1	ขั้นตอนการวิจัย	22
ภาพประกอบที่ 4.1	แผนที่ตำบลกรุงชิง	24
ภาพประกอบที่ 4.2	สภาพภูมิประเทศตำบลกรุงชิง	25
ภาพประกอบที่ 4.3	ทะเลหมอก	58
ภาพประกอบที่ 4.4	ไร่ยางเวียนครก	59
ภาพประกอบที่ 4.5	บ่อน้ำร้อน	60
ภาพประกอบที่ 4.6	องค์กรชุมชน	61
ภาพประกอบที่ 4.7	เดินป่าสันเขิน	62
ภาพประกอบที่ 4.8	บ้านพักในสวนทุเรียน	63
ภาพประกอบที่ 4.9	ชุมชนคนในป่า	64
ภาพประกอบที่ 4.10	กลุ่มป่าประ	65
ภาพประกอบที่ 4.11	ล่องแก่งคลองกลาย	66
ภาพประกอบที่ 4.12	การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	72
ภาพประกอบที่ 4.13	ค่ายเยาวชนรักษ์บ้านเกิด	80
ภาพประกอบที่ 4.14	คณะกรรมการเครือข่าย	82
ภาพประกอบที่ 4.15	ผู้ประสานงานเครือข่าย	83
ภาพประกอบที่ 4.16	โครงสร้างของเครือข่าย	83
ภาพประกอบที่ 4.17	ประชุมชี้แจงกับชาวบ้าน	85
ภาพประกอบที่ 4.18	การสัมภาษณ์ชาวบ้าน	86
ภาพประกอบที่ 4.19	อบรมให้ความรู้	87
ภาพประกอบที่ 4.20	ชาวบ้านดูงาน	87
ภาพประกอบที่ 4.21	นักท่องเที่ยวทดลอง	88
ภาพประกอบที่ 4.22	พิธีทำบุญนำทำ	94
ภาพประกอบที่ 4.23	พิธีเบิกป่าประ	94

ภาคผนวก

ภาพประกอบที่ 1	การประชุมคณะวิจัยร่วมกับสมาชิก อบต. กรุงชิง	104
ภาพประกอบที่ 2	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาหลวงให้ความรู้	104
ภาพประกอบที่ 3	ทีมวิจัยวางแผนก่อนปฏิบัติงาน	105
ภาพประกอบที่ 4	ชาวบ้านนำเสนอในเวที	105
ภาพประกอบที่ 5	ผู้ช่วยวิจัยจัดทำนิทรรศการ	106
ภาพประกอบที่ 6	สำรวจร่องแก่งร่วมกับ อบต. กรุงชิง	106
ภาพประกอบที่ 7	เวทีเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่น	107
ภาพประกอบที่ 8	ถอดบทเรียนท่องเที่ยวกรุงชิง	107
ภาพประกอบที่ 9	ศึกษาดูงานจาก NODE ภาคตะวันตก	108
ภาพประกอบที่ 10	เยี่ยมชมโครงการของ สกว.ภาค	108
ภาพประกอบที่ 11	เยี่ยมชมโครงการของ สกว. ส่วนกลาง	109
ภาพประกอบที่ 12	นำเสนอเวทีท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์	109

สารบัญตาราง

ตารางประกอบ	หน้า
ตารางประกอบที่ 4.1 ขั้นตอนการเตรียมชุมชน	89
ตารางประกอบที่ 4.2 ราคาค่าบริการท่องเที่ยว	90
ตารางประกอบที่ 4.3 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้	92
ตารางประกอบที่ 4.4 รายละเอียดค่าใช้จ่าย	102

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังจากเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504) จวบจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน (2545) ปัญหาที่เกิดขึ้นมากับการพัฒนาโดยตลอดคือ การบุกรุกป่า และการแย่งชิงทรัพยากรชีวภาพ เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมไปจากสังคมชนบท ปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่ามีการนำเอาวัฒนธรรมจากข้างนอก เข้าครอบงำและดุดกกลืนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้สูญสลาย จนกลายเป็นโลกใหม่ที่ไร้พรมแดน ทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพราะเป็นผลพวงมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลที่เกิดขึ้นจากกระแสของโลกดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชาวบ้านในเขตป่าฝนของโลก บริเวณป่าฝนของโลกมีพื้นที่เพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ผิวโลก แต่กลับมีความหลากหลายทางชีวภาพถึงร้อยละ 7 นอกจากนี้เขตป่าฝนยังมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของอุณหภูมิ และส่งผลถึงการเกิดภัยทางธรรมชาติ ซึ่งในเขตป่าฝนของโลกกลับพบว่า มีมนุษย์พึ่งพาอาศัยเป็นพัน ๆ ปีมาแล้ว

ในปัจจุบัน กระแสการพัฒนาซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทุกรูปแบบของคนในชนบทให้เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ย่อมนำไปสู่การสูญสลายทางวัฒนธรรมและการทำลายรากหญ้า (Grass root) อย่างสิ้นเชิง

อ่าวกรุงชิงเป็นพื้นที่ราบต่ำ ขนาดใหญ่ในหุบเขา มีภูเขาขนาดน้อยใหญ่ห้อมล้อมอยู่ทุกด้าน ทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และตะวันตก จะมีเทือกเขานั่น ในอุทยานแห่งชาติเขานั่น ส่วนทางด้านทิศใต้จะมีเทือกเขาในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งรวมเรียกเทือกเขาทั้งหมดในกลุ่มนี้ว่า เทือกเขานครศรีธรรมราช จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ จนส่งผลให้เกิดชุมชนในอ่าวกรุงชิงขึ้น ชื่อว่า "ชุมชนกรุงชิง" เป็นตำบลตำบลหนึ่งในกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น น้ำตกกรุงชิง น้ำตกกรุงนาง น้ำตกคลองผด น้ำตกคลองปาว ถ้ำหงส์ ถ้ำหลวง ถ้ำลอด จุดชมวิวเขาเหล็ก กิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย ทำให้ชุมชนกรุงชิงโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 นครศรีธรรมราช ได้เริ่มสำรวจและพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2538 ตลอดระยะเวลา 7 ปีเต็ม ๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมา กลับพบว่า

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่มีกรอบและแนวทางที่ชัดเจน
 2. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรยังอยู่ในระดับต่ำ
 3. เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง
 4. เกิดการแทรกแซงของวัฒนธรรมจากต่างถิ่น
 5. เกิดปัญหาความรู้ ความเข้าใจ ต่อการท่องเที่ยวที่ไม่ชัดเจนพอ
 6. เกิดปัญหาการขัดแย้ง และแทรกแซงทั้งจากภายนอกและภายใน
 7. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำมาก
- จากปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยครั้งนี้ว่า

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อชุมชนควรเป็นรูปแบบใด
2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวมีรูปแบบอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ สถานการณ์ และองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
2. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
3. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกรุงชิงที่เหมาะสม
4. จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง

3. คำถามหลักของการวิจัย

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลกรุงชิงเป็นอย่างไร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในแง่การรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุด

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
2. ได้รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง
3. เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายนอกและภายในชุมชน
4. การพัฒนาศักยภาพ คุณภาพของกิจกรรมท่องเที่ยวและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. เกิดแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ตั้งแต่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2544 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2545

7. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยแบบการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ทางทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับบทบาท การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างเต็มกระบวนการ มีการฟื้นฟูและนำเอาความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชน มาขยายผล นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากการสะสมเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนาน ในการป้องกันหรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต หรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย ภูมิปัญญาอาจแสดงออกมาเป็นวัตถุ เช่น การประดิษฐ์ การใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ หรือแสดงออกมาในลักษณะนามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ พิธีกรรม แล้วนำทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันในการดำรงชีพให้อยู่รอด

2. นิเวศวิทยา หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ

3. ระบบนิเวศ หมายถึง หน่วยพื้นที่หนึ่งที่ประกอบด้วยสังคมของสิ่งมีชีวิต กับสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่ร่วมกัน

4. ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง สภาพของชุมชนที่มีศักยภาพในการร่วมมือพึ่งพาอาศัยในกิจกรรมต่าง ๆ สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยความรู้และกลไกของชุมชน ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลัก มีการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึก และต้องกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

6. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การวางแผนจัดการท่องเที่ยวที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม น้อยที่สุด พื้นที่ต้องมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม มุ่งเน้นไปสู่ความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมทุก ๆ ส่วน

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารงานวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมา

โครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวความคิดในการวิจัย

แนวคิดในการวิจัย มีลักษณะเป็นองค์รวม คือการมองแนวคิดและทฤษฎีหลาย ๆ อย่าง มาผสมผสานและมีเอกลักษณ์ของตนเอง เพราะความแตกต่างด้านสภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ย่อมทำให้เกิดแนวคิดที่แตกต่างไปด้วย แนวความคิดที่สำคัญ ในงานวิจัยเรื่องนี้ มี 3 ประการคือ 1. ชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การท่องเที่ยว 3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดทั้ง 3 ประการนี้จะต้องสร้างกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิงเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนกรุงชิง ในส่วนระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน (Participatory research) และควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผสมผสานเข้าด้วยกัน การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน มีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับปรุงแผนงาน การทดลองร่วมกัน โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นบทบาทที่ว่า ชาวบ้านต้องร่วมคิด ชาวบ้านร่วมทำ ชาวบ้านร่วมตรวจสอบ โดยจุดหมายที่ปลายทางของการวิจัยว่า ชาวบ้านเก่งขึ้น มีความรู้มากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ต่อไป

แนวความคิดในการวิจัย

1. ชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นองค์ประกอบสำคัญ 1 ใน 4 หลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (2540) ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ประกอบกับความต้องการของประชาชน ในการเรียกร้องสิทธิของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นให้ตนเป็นศูนย์กลางในการจัดการ เพื่อมุ่งหวังการพัฒนาที่เกิดจากพื้นฐานความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

1.1 ความหมายของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นการรวมตัวกันในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ก็ได้ สมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร มีความเอื้ออาทรต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและการจัดการชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นในการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีองค์กรชุมชนที่เป็นการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของตัวเองให้มากที่สุด รวมถึงการจัดการป่าไม้และทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ ให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย (ประเวศ วะสี 2538)

หรือชุมชนอาจหมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนหนึ่งต่างไปจากอีกชุมชนหนึ่ง มีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดกว่า มีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีเฉพาะบางประการที่ผูกพันเป็นเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ตันกำเนิดหรือศาสนา (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึงแหล่งที่อยู่ของมนุษย์ที่มีการดำรงชีพที่เกื้อกูลติดต่อกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ และมนุษย์กับมนุษย์ มีเอกลักษณ์ในการดำรงชีพ มีเอกลักษณ์ของชุมชนร่วมกัน จะเห็นว่าความหมายของชุมชนมี 2 ลักษณะคือ 1. ชุมชนตามกรอบกฎหมาย เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ และ 2. ชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงซ้อนต่อกัน ชุมชนชาวพุทธ ชุมชนมุสลิม เป็นต้น

1.2 ความหมายและองค์ประกอบขององค์กรชุมชน

1. ความหมายขององค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรประชาชนหมายถึง กลุ่มคนในชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อกำหนดกิจกรรมหนึ่ง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มเกษตรกร องค์กรชุมชนสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามขอบเขตของพื้นที่ ขอบเขตของปัญหา ขอบเขตด้านวัตถุประสงค์ มีรูปแบบการรวมตัวทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และบางองค์กรของชุมชนก็รวมตัวในรูปแบบของเครือข่ายต่าง ๆ เช่น เครือข่ายป่าชุมชน

การดำเนินการขององค์กรชุมชนจะมีประสิทธิผล และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ก็ต่อเมื่อจัดตั้งอยู่บนพื้นฐานและรูปแบบที่เหมาะสม มีการช่วยเหลือตนเอง ดำเนินการโดยตัวแทนของสมาชิกเอง และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาองค์กรนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมอย่างยุติธรรม

1.3 องค์ประกอบขององค์กรชุมชน

เมื่อพิจารณาจากลักษณะองค์กรและสมาชิกในองค์กร จะเห็นว่าองค์กรชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ (สัมพันธ์และคณะ 2540) คือ

1. มีอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง มีทัศนคติต่อโลก สังคมและชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวทิศทางของกลุ่มเอาไว้ รวมทั้งเป็นตัวกำหนดเป้าหมายระยะยาวในอนาคต

2. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

3. มีผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดถึงการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

4. มีคณะบุคคล คนเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน ประกอบด้วย

1. ผู้นำในการทำกิจกรรม และผู้นำความคิดขององค์กร 2. สมาชิกขององค์กร 3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรแต่ไม่เป็นสมาชิก

5. การบริหารจัดการ นับเป็นหัวใจสำคัญของการรวมกลุ่มของชาวบ้าน หากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยความเป็นเจ้าขององค์กร ไม่สามารถอยู่รอดได้ สมาชิกจะขาดความตระหนักและขาดความศรัทธาต่อองค์กร องค์ประกอบของการบริหารจัดการ 1. การตัดสินใจร่วม 2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ 3. สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ 4. การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิก 5. การควบคุมตรวจสอบ

6. กิจกรรมเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติจริงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมด้านการเกษตร กิจกรรมด้านการเมือง กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกให้เกิดการทำงานร่วมกันและเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความต่อเนื่อง

7. งบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี จำเป็นต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และควรให้ความสำคัญกับทุนภายในชุมชนเป็นสำคัญก่อน

1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

1. การมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์กับรัฐ ชุมชนในรูปของกลุ่มคน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นอาจทำได้หลายระดับ แล้วแต่รัฐจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด ดังนี้

1) ประชาชนใช้อำนาจ หมายถึง การกระทำการโดยไม่มีการบอกกล่าวล่วงหน้า ซึ่งอาจได้รับการโต้ตอบจากรัฐบาล เช่น การเดินขบวน

2) ประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนและรัฐบาลร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา

3) ประชาชนที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชน

4) ประชาชนแสดงความคิดเห็น หมายถึง รัฐบาลให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น

5) ประชาชนรับทราบ หมายถึง รัฐบาลแถลงข่าวสารและมติให้ประชาชนทราบ

6) รัฐบาลใช้อำนาจ รัฐบาลใช้อำนาจโดยไม่มีการแจ้งให้ประชาชนต้องทราบล่วงหน้า

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมิได้เน้นให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาการท่องเที่ยวว่า เกี่ยวข้องกับเรื่องธุรกิจ หรือเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลินของมนุษย์ การให้ความหมายจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานดังกล่าว สามารถอธิบายความหมายของการท่องเที่ยว และแยกแยะได้ดังนี้เช่น

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดความสนใจในการเดินทาง

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดเกี่ยวกับการสร้างความประทับใจ และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเดินทางออกจากที่พักหรือที่ทำงานไปยังสถานที่อื่น ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพักอาศัยในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางต้องการไปเยี่ยมญาติ หรือท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากบ้าน เป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่ไม่ใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร

2.1 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวในเวลาว่าง ประกอบด้วยกิจกรรม เช่น

1.1 การท่องเที่ยวในวันหยุด

1.2 การเล่นกีฬา เช่น การขี่ม้า การล่องเรือ ฯลฯ

1.3 การท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม

1.4 การเยี่ยมญาติ

2. การท่องเที่ยวทางธุรกิจแบ่งออกเป็นดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อติดต่อทางธุรกิจ

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อชมการแสดงสินค้า

2.3 การประชุมทางด้านธุรกิจ

3. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาสั้น ๆ

การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ

จากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การติดต่อทางธุรกิจ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่การท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางชั่วคราว ไม่ใช่การประกอบอาชีพโดยถาวร และไม่ถูกบังคับ แต่เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมแสดงความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการประชุม
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
5. การมีส่วนร่วมปรึกษาสมทบ
6. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
7. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ ศูนย์ฝึกอบรมวรรณศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (2541) ได้ให้กรอบการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนเองได้ และเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจของชุมชน โดยจำแนกรูปแบบหรือระดับของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบขอให้ร่วมในกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมแบบขอให้ข้อมูล
3. การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา
4. การมีส่วนร่วมโดยแรงจูงใจทางวัตถุ
5. การมีส่วนร่วมโดยการรวมกลุ่มทำงานตอบสนองโครงการ
6. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ
7. การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม

ในการกำหนดนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (2540) ได้เน้นการมีส่วนร่วมเกือบทุกกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนส่วนตน หรือเกิดกองทุนในการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

2. การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวกับการเดินทาง สามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้จนบางครั้งดูเหมือนจะเป็นความหมายเดียวกัน แต่จริง ๆ แล้วมีพฤติกรรมต่างกัน ในพจนานุกรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการเดินทางว่า การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ของการเดินทางต่างกัน หรือบางครั้งเดินทางไปแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม

การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. **สิ่งดึงดูดใจ** ซึ่งเกิดจากสถานที่ และเหตุการณ์ ซึ่งสถานที่อาจเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นหรือไม่ก็ได้ แต่เหตุการณ์ต้องเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว
2. **สิ่งอำนวยความสะดวก** ทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น การขนส่ง การสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยว
3. **การเข้าไปถึง** แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่ง ซึ่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของ

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการท่องเที่ยวแบบมวลชน แต่การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สนใจเฉพาะอย่าง เช่น กลุ่มนักอนุรักษ์ นักผจญภัย นักวิชาการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือปัจจัยพื้นฐานในการผลิตบางอย่าง อาจมีความจำเป็นน้อย เพราะกลุ่มบุคคลดังกล่าว ต้องการศึกษแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติและวัฒนธรรมเดิม การสร้างปัจจัยการผลิตที่เกินความจำเป็น ถ้าปราศจากการวางแผนและคำนึงผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว และผลกระทบต่อวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน ย่อมส่งผลถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวในอนาคต

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมของมนุษย์ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม และผลของการทำลายสิ่งแวดล้อมก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางเสียงและอื่น ๆ ส่งผลถึงการเกิดปัญหามลพิษที่รุนแรงตามมา

ปัญหาเรื่องพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ตระหนักถึงผลเสียหายนต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม การรองรับของทรัพยากรธรรมชาติที่มีขีดจำกัด ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางจากกลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนสุดท้ายสิ่งที่น่าเป็นห่วงในอนาคตก็คือแล้ว "ลูกหลานของพวกเราจะมีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่อีกหรือไม่"

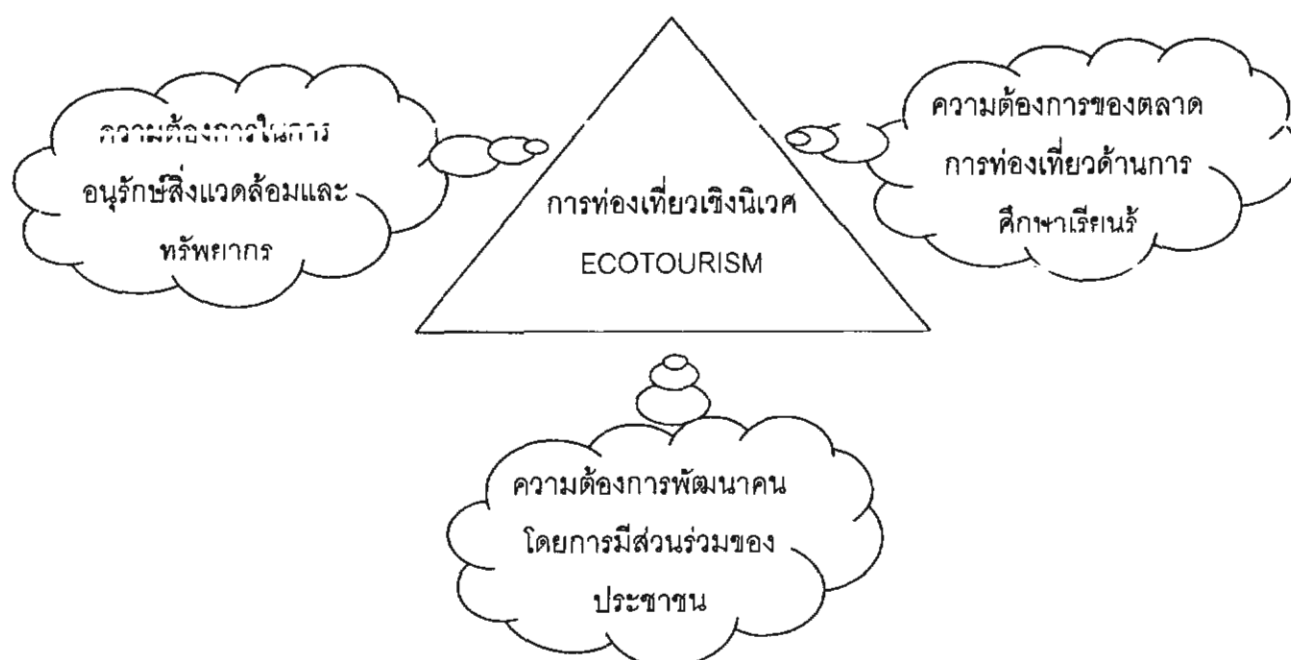
จากบทเรียนของการพัฒนาแบบเดิม ๆ มาสู่แนวคิด การพัฒนาแบบยั่งยืนที่ว่า ระบบนิเวศมีจุดจำกัดในการรองรับของการพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มากเกินไป ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ มนุษย์ควรใช้ทรัพยากร โดยตระหนักถึงความยั่งยืน ลดบทบาทของการเป็นนักบริโภคนิยมและวัตถุนิยม เพราะจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากร เพราะทรัพยากรมีศักยภาพในการรองรับและปริมาณที่จำกัด ในด้านการท่องเที่ยว จากการที่การท่องเที่ยวแบบมวลชนได้รับความนิยมจากผู้คนตลอดถึงอัตราการ

ขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหนีไม่พ้นการกระทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะนำรายได้มาสู่ประเทศปีหนึ่งมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ ได้รวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้าม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวถดถอยลง การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกัน ระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม

ภายใต้ความต้องการของประเทศ ในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษา เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน



ภาพประกอบที่ 2.1 กระแสความต้องการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยว

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว จึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะแรกของคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้ชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ในการรับรู้ของชาวไทย คือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตสถาน กำหนดความหมายในที่สุดได้ความหมายของ Ecotourism คือ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

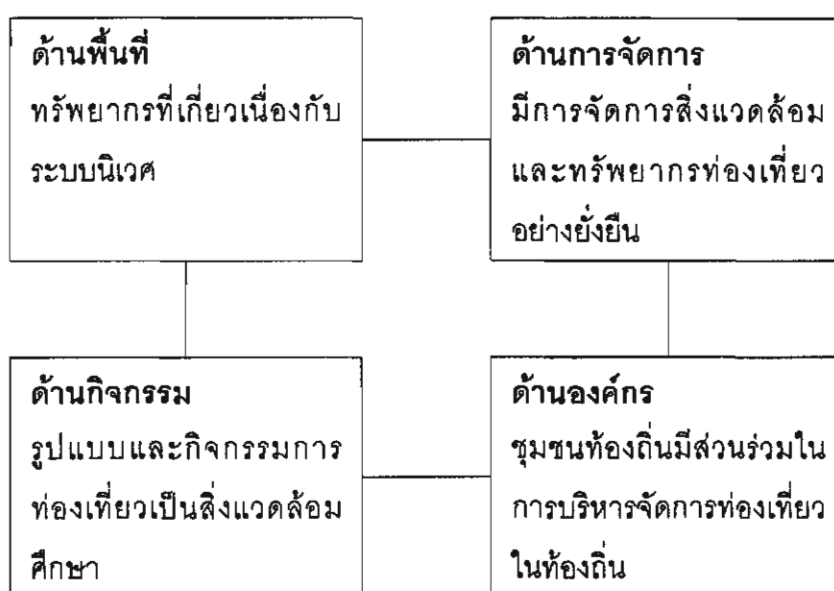
องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตาม ตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้ง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยและในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในพื้นที่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน



ภาพประกอบที่ 2.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ ในการเอาชนะธรรมชาติ ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวธรรมชาติ จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวนั้น ๆ

จากลักษณะดังกล่าว จึงมีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ไม่มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้เป็นหลัก

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคนละใหญ่ เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้จำกัดอยู่ที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่อยู่ที่รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการจัดการ

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ราคาถูก หากลำบาก มีรายได้น้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับ และมีรายได้สูงเช่นกัน

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงให้ความสำคัญในการให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจตลอดกระบวนการ

จากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้ทราบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่หมายถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อม เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และให้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

3.3 หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพร้อมบริการ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแต่ละระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการจัดการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานสากล โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นวงกลมระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรขึ้นไป

4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน
7. มีมัคคุเทศก์หรือคนนำทางท้องถิ่น
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น
9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่าง ๆ และการฟื้นฟูองค์ความรู้ท้องถิ่น เป็นต้น
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรม จะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Eco lodge)

4. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนกรุงชิง

1. สภาพพื้นฐานทางกายภาพ

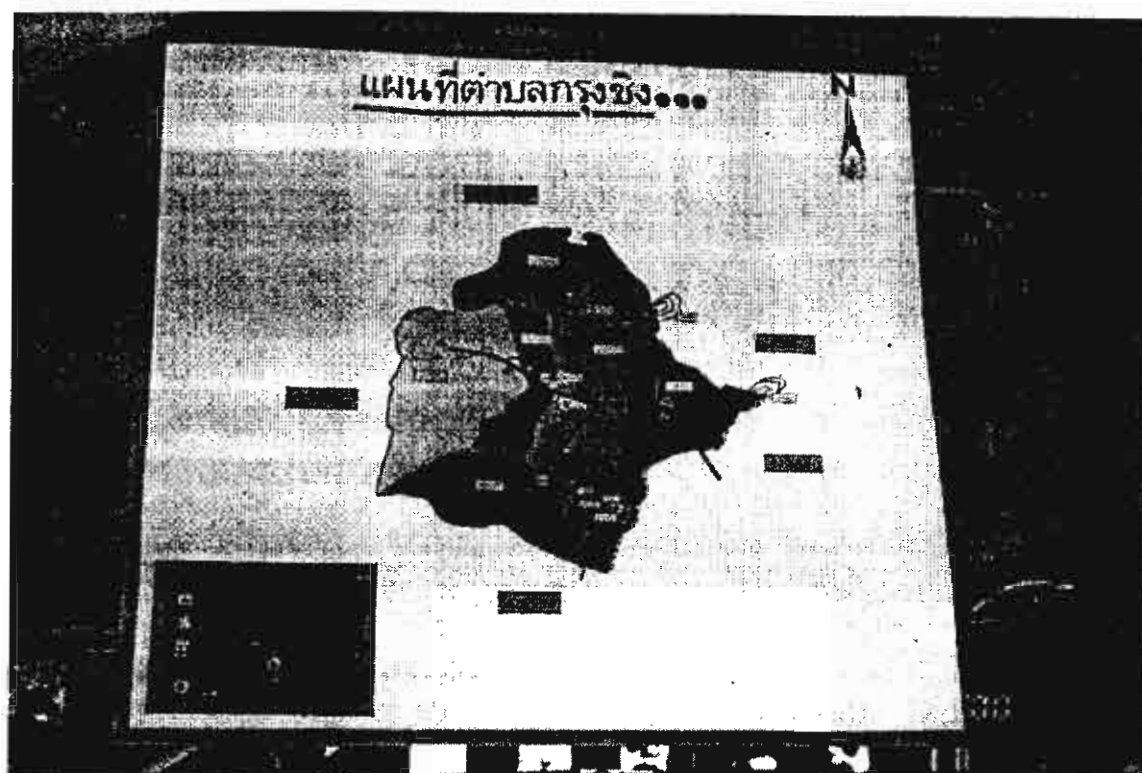
1.1 ที่ตั้งและขนาด

ตำบลกรุงชิงตั้งอยู่ในเขตการปกครองของกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากที่ว่าการกิ่งอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 18 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 70 กิโลเมตร

ตำบลกรุงชิงมีเนื้อที่ประมาณ 346 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 216,555 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลงง อย่างไรก็ตามพื้นที่บางส่วนของราษฎรจับจองใช้ประโยชน์ โดยไม่มีกรรมสิทธิ์อยู่มากเช่นกัน

พื้นที่ตำบลกรุงชิงมีป่ากรุงชิง – น้ำตกกรุงชิง ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน และอุทยานแห่งชาติเขาลงง อยู่ทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษา โดยตำบลกรุงชิงมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จด	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากะทูน อำเภอฟิปูน
ทิศตะวันตก	จด	อุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลนบพิตำ กิ่งอำเภอนบพิตำ



ภาพประกอบที่ 4.1 แผนที่ตำบลกรุงชิง

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เนื่องจากพื้นที่ตำบลกรุงชิงส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน แนวเทือกเขานครศรีธรรมราชตอนกลาง ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบตามหุบเขาโดยกรุงชิงเป็นที่ราบหุบเขาที่กว้างที่สุด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100 เมตร และมีเทือกเขาเล็ก ๆ เป็นแนวกันชน ดังนี้

เขานันใหญ่	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,434 เมตร
เขานันเมีย	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,240 เมตร
เขาช่องลม	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,230 เมตร
สันเย็น	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,366 เมตร
เขาปลายกะทูน	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,011 เมตร
เขาสอยดาว	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	705 เมตร
เขากลม	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	842 เมตร



ภาพประกอบที่ 4.2 ลักษณะภูมิประเทศ ตำบลกรุงชิง

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

1. ฤดูกาล เนื่องจากพื้นที่กรุงชิง อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงปลายของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะคลายความชุ่มชื้น ประกอบกับกระแสน้ำอุ่นพัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้มีฝนตกน้อย และอุณหภูมิสูงขึ้น ช่วงนี้จึงถือว่าเป็นช่วงที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงมกราคม เป็นช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดมาจากทะเลอันดามัน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ส่วนในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดมาจากทะเลจีน ทำให้มีฝนตกมาก

2. ปริมาณน้ำฝน พื้นที่กรุงชิงมีปริมาณน้ำอยู่ในเกณฑ์สูง โดยเฉลี่ยรายปีเท่ากับ 2,381.3 มิลลิเมตร และเฉลี่ยรายเดือนเท่ากับ 643.1 มิลลิเมตร ช่วงเวลาที่มีฝนตกมากในรอบปี นานประมาณ 3 เดือน คือนับตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม โดยเดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนที่มีจำนวนวันซึ่งมีฝนตกมากที่สุด

3. อุณหภูมิ ค่าอุณหภูมิโดยเฉลี่ยระหว่างปี เปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ประมาณ 25 – 30 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม และสูงสุดในเดือนเมษายน

4. ความชื้นสัมพัทธ์ ค่าเฉลี่ยความชื้นสัมพัทธ์ในรอบปี อยู่ระหว่าง 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์ และเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีค่าเฉลี่ยความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์

5. ลม ลักษณะลมที่พัดผ่านพื้นที่กรุงชิง แบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันตก ด้วยความเร็วเฉลี่ย 3.7 – 6.0 กิโลเมตร/ชั่วโมง และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน เป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันออกและทิศเหนือ ด้วยความเร็วเฉลี่ย 3.15 – 6.85 กิโลเมตร/ชั่วโมง

1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในพื้นที่ตำบลกรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเพาะปลูก พืชสวน เนื้อดินเป็นสีน้ำตาล จนถึงสีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินซึ่งเป็นตะกอนในลำน้ำคลองกลาย และการสลายตัวของหินเนื้อหยาบจากเทือกเขาหลวง ดินสามารถระบายน้ำได้ดี แต่มักมีปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งมีความลาดชันสูง

2. ทรัพยากรน้ำ กรุงชิงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นหุบเขา จึงมีต้นน้ำย่อยหลายสายที่สำคัญ ได้แก่

1) คลองกลาย มีต้นน้ำอยู่ที่สันเขื่อน บริเวณเขาหนอง ไหลมาสมทบกับคลองปาวจากเขานัน คลองผดและคลองกรุงนางจากเขาช่องลมหรือเขาสอยดาว โดยทางทิศตะวันตกมาบรรจบกับคลองลงที่บ้านปากลง บ้านสวนปราง บ้านเปียน บ้านห้วยพาน และบ้านพิต้า ส่วนทางทิศเหนือ ไหลลงสู่คลองกลายที่บ้านปากลง ระยะทางประมาณ 90 กิโลเมตร ทิศใต้ไหลลงคลองกลายที่บ้านเปียน ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไหลจากตำบลกรุงชิงผ่านตำบลนบพิต้า ตำบลนาแหร ลงสู่ที่ราบริมฝั่งทะเลตะวันออกบริเวณตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา มีระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร โดยส่วนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

2) คลองนบ มีต้นน้ำอยู่ที่เขานัน ไหลผ่านทางทิศตะวันออก แล้วไหลลงคลองกลายที่บ้านห้วยพาน ระยะทางยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขา ได้แก่ ห้วยชะ และห้วยพริก

3) คลองพิต้า มีต้นน้ำที่เขาลายกะทูนและเขาช่องลมใต้ ไหลผ่านทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ลงคลองกลายบริเวณเหนือปากคลองกรุงชิง มีระยะทางยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขา ได้แก่ ห้วยมุด คลองลำแพน และคลองพันตาล

4) คลองกรุงชิง มีต้นน้ำที่เขากล้วยไม้ บริเวณอำเภอกุรังชิง ไหลไปทางทิศใต้ ผ่านเขาสอยดาวหรือเขาฝาชี แล้ววกไปทางทิศตะวันออก ไหลลงคลองกลายก่อนผ่านพื้นที่ตำบลกรุงชิง ระยะทางยาวประมาณ 15 กิโลเมตร

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ตำบลกรุงชิงมีการตั้งถิ่นฐานมาหลายร้อยปี ทำให้มีวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวสวนและการเก็บหาของป่า ซึ่งยังคงดำเนินมาจนถึงในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามมีบางวัฒนธรรมที่เลือนหายไป เนื่องจากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ และมีบางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านพยายามฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ประกอบด้วยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ชาวตำบลกรุงชิงยังมีวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคใต้โดยทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของชุมชน

กรุงชิง เชื่อกันว่าเคยเป็นชุมชนมาแต่สมัยโบราณ ไม่ปรากฏหลักฐานประวัติความเป็นมาชัดเจนมากนัก จากบทความเรื่อง “กรุงชิง” ของ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช (วารสารรัฐสมิแล ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 เดือนพฤษภาคม – เดือนสิงหาคม 2526) กล่าวไว้ว่า กรุงชิงอาจเป็นเมืองตามพรลิงค์เก่า เพราะหม่อมเจ้าวิภาวดีรังสิต เคยพบบันทึกของหลวงจัน ซึ่งไปสืบพุทธศาสนาที่ลังกา แล้วผ่านมาทางนี้ กล่าวว่า สมัยนั้นไม่มีบางกองและอยุธยา น้ำทะเลสูงขึ้นไปถึงละโว้ (ลพบุรี) และนครสวรรค์ ทางตะวันตกมีเพชรบุรี ราชบุรีลงมาถึงไชยา (สุราษฎร์ธานี) แล้วมาตามพรลิงค์ซึ่งการมาตามพรลิงค์นั้น ต้องล่องเรือมาทางแม่น้ำ แต่เรือเข้าไปแล้ติด ต้องใช้ช้างจุด จากนั้นจึงเดินทางเข้าเมือง รอบเมืองมีภูเขาเป็นปราการธรรมชาติ นอกจากนี้ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ยังได้สันนิษฐานไว้ใน “กรุงชิง” ฉบับพุดเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ตามพระราชโองการว่า กรุงชิงเป็นชื่อสถานที่ป่าดงดิบ ซึ่งยังไม่มีประวัติปรากฏชัดเจน แต่คำว่า “กรุง” ขวนให้คิดว่า น่าจะเคยเป็นบ้านเมืองมาแล้วในอดีต มีพระมหากษัตริย์ปกครองเช่นเดียวกับกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี ส่วนคำว่า “ชิง” นั้น เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา ถ้าเป็นคำนาม หมายถึง ไม้กวนหินหนึ่งชื่อ กะชิง พบทั่วไปในภาคใต้ มีลำต้น ใบและผล คล้ายต้นกะพ้อ แต่ถ้าเป็นคำกริยา “ชิง” หมายถึง การแย่งเอา วิวาท หรือฉกชิง ถ้ากรุงชิงเคยเป็นกรุง ก็น่าจะเคยมีการรบพุ่งแย่งชิงมาก่อน

พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เชื่อว่าในสมัยอยุธยา เมื่อสิ้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กรุงชิงน่าจะเคยเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญ ที่พระเพทราชายกทัพกรุงศรีอยุธยามาปราบพระยารามเดโช เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งคิดแข็งเมือง โดยใช้เส้นทางสุราษฎร์ธานี-ปากลง และลูกของพระยารามเดโช คือทวดกลายและเพื่อน ๆ ได้อพยพหนีเข้าไปตั้งหลักในกรุงชิง จนกลายเป็นชื่อเรียกคลองกลายมาจนทุกวันนี้ และสมัยสงครามเก้าทัพ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เชื่อกันว่าพม่ายกทัพมาตีเมืองนครศรีธรรมราช โดยใช้เส้นทางปากลงเป็นที่หลบทัพเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมาตั้งรับตามแนวฝั่งทะเล

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่า สมัยรัชกาลที่ 2 ของกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านหลายท้องที่ได้อพยพหนีการเกณฑ์ทหาร ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า “หนีศึก” เข้าไปหลบซ่อน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในปากกรุงชิง นอกจากนั้นทำเลที่ตั้งกรุงชิง ยังเป็นที่ราบสูงขนาดใหญ่ มีภูเขาล้อมรอบ เหมาะแก่

การสร้างเมืองสมัยโบราณ ซึ่งยากแก่การบุกรุกโจมตีของข้าศึก และปัจจุบันยังพบว่า ในปากกรุงชิงมีพืชพันธุ์ผลไม้ขนาดใหญ่ อายุเก่าแก่จำนวนมาก เช่น ทุเรียนป่าขนาดใหญ่วัดรอบต้นได้ 3 คนอ้อมเศษ ต้นสะตอ ซึ่งมีลำต้นโตกว่า 1 คนโอบ และมีต้นมังคุดขนาดใหญ่จำนวนมากขึ้นเรียงรายหนาแน่นเหมือนมีการปลูกเอาไว้ จำนวนหลายสิบไร่บริเวณพื้นที่ราบเชิงเขาสอยดาว ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า "ปามังคุด"

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเรื่องเล่าเกี่ยวกับโบราณคดีในพื้นที่กรุงชิงจำนวนมาก ที่ทำให้เชื่อว่ากรุงชิงเคยเป็นเมืองมาแต่โบราณ อาทิเช่น นายหมวก ทิพย์รัตน์ ราษฎรบ้านหญ้าปล้อง หมู่ 3 ตำบลอินคีรี อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า (24 มกราคม พ.ศ. 2516) เมื่อประมาณ พ.ศ. 2510 ตนและเพื่อน ๆ ประมาณ 20 คน เข้าไปจับจองที่ดินบริเวณสองฝั่งคลองกรุงชิง เพื่อปลูกข้าวไร่ ยางพารา กาแฟ และผักสวนครัว ทำอยู่นานถึง 5 ปี มีเพื่อน ๆ ติดตามเข้ามาอีกประมาณ 100 คน ในช่วงที่ต่างไปจับจองที่ดิน พวกเขาพบกำแพงหินบนฝั่งซ้ายคลองกรุงชิง ห่างจากต้นน้ำประมาณ 2 กิโลเมตร และห่างจากฝั่งประมาณ 4 – 5 เส้น มีต้นสะตอใหญ่ 4 ต้นอยู่ใกล้กำแพงหิน ซึ่งมีสีเหมือนรางรถไฟ สูงประมาณ 3 เมตร ยาวไปทางทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น ด้านกว้างอยู่ในแนวตะวันตก – เหนือ ยาวประมาณ 2 เส้น สันกำแพงเรียบต่างจากหินธรรมชาติ กว้างประมาณ 3 ศอกเศษ ภายในกำแพงเป็นป่า

นายเจิม คุณโลก ราษฎรบ้านวังลุง หมู่ 6 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี เล่าว่า ชาวบ้านซึ่งขุดดินทำถนนที่เขาคลัง ตำบลนบพิตำ อำเภอท่าศาลา (กิ่งอำเภอนบพิตำ ปัจจุบัน) พบหินบดชา กว้างประมาณ 1 ศอก ยาวประมาณศอกกว่า ด้านข้างหินบดมีตัวหนังสืออินเดีย นอกจากนี้ นายเจิม ยังพบโครงกระดูกคนโบราณ ในถ้ำเขาคลัง ซึ่งมีกระดูกครบตั้งแต่ปากถึงเท้า ในท่านอนหงาย ยาวประมาณ 3 เมตรกว่า ไม่มีศีรษะ บริเวณต่ำลงมาไม่ไกลนักพบกระดูกศีรษะแตกหมดแล้ว ไม่มีขากรรไกรบน มีขากรรไกรล่างและมีฟันซี่ใหญ่ นอกจากนั้น นายเจิม คุณโลก และชาวบ้านกรุนาง ยังได้พบหอก ในถ้ำเขากรุนาง ตำบลนบพิตำ โดยหัวหอกปักอยู่ในหินผนังถ้ำ ปลอกหอกมีสีดำนวลยล่ำลิด ด้ามหอกเป็นไม้สีดำนี้ออกมาจากผนังถ้ำ ยาวประมาณ 2 วาเศษ มีหินปูนจับอยู่เป็นช่วง ๆ ปลายด้ามขนาดใหญ่ กำไม่รอบ สุดปลายด้ามมีทองสำริดสวมเป็นยอดแหลมคล้ายฝาด้าปูนโบราณ

นอกจากนี้ เมื่อ พ.ศ. 2512 ชายคนหนึ่งบ้านอยู่ในอำเภอท่าศาลา เล่าว่าไปเที่ยวป่าบริเวณภูเขานอกพื้นที่กรุงชิง พบยักษ์หินโตขนาดเท่าคนจริง ยืนอยู่บนลานหิน มือถือตะบองยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ และนายแดง คุณโลก ราษฎรบ้านวังลุง หมู่ 6 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี เล่าว่า พบ กูบช้าง เป็นหิน และมีชาวบ้านบางราย พบขอช้าง แต่ไม่ทราบตำแหน่งที่แน่นอน ชาวบ้านเล่าว่าก่อนที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะเข้ายึดครองปากกรุงชิง มีชาวบ้านเข้าไปหาของป่า และพบเครื่องถ้วยชามโบราณบริเวณปามังคุดเชิงเขาสอยดาวในปากกรุงชิง

ล่าสุดจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สรุปว่า จากหลักฐานทางโบราณคดี พบว่าพื้นที่กรุงชิง มีถ้ำหินปูน เพิงถ้ำ ที่ราบเชิงเขาและลำธารจำนวนมาก เป็นทำเลที่เหมาะสมต่อการสร้างที่พักอาศัยของมนุษย์ตั้งแต่ยุคบรรพกาล มีรายงานการค้นพบเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในพื้นที่กรุงชิงเรื่อยมาทางตอนล่างจนถึงแถบคลองกลาย เครื่องมือเครื่องใช้ที่พบ ได้แก่ ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา หม้อสามขา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กรุงชิงมีหลักฐานการเป็นทำเลที่ตั้งของชุมชนมนุษย์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว และยังค้นพบแท่นหินบดบริเวณทางเข้าถ้ำขุนคลัง อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 – 15 ซึ่งอาจเป็นการนำเข้าจากภายนอก ในภายหลัง เนื่องจากประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 – 12 ในท้องถิ่นท่าศาลาและสิชล มีชุมชนสมัยประวัติศาสตร์เริ่มแรกของไทยตั้งอยู่กระจัดกระจาย และอาจมีการติดต่อกันระหว่างชุมชนเมืองโบราณที่ท่าศาลา และสิชล มาจนถึงกรุงชิงสำหรับกำแพงหิน โครงกระดูกมนุษย์โบราณ ยักษ์หิน ภูบั้งและขอช้าง คณะศึกษาจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้สอบสวนแล้วพบว่าไม่มีจริง

หลักฐานที่เชื่อว่า กรุงชิงน่าจะเป็นชุมชนเก่าแก่แต่โบราณมีหลายกรณี เช่น ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวว่า สมัยพระเจ้าศรีมหาราชา เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 ทำการซ่อมแซมพระบรมธาตุ ได้มอบหมายให้ประชาชนในท้องที่ต่างๆ ทำนาข้าวส่งกองซ่อม โดยให้ประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่ที่กรุงชิง (ตำบลนบพิตร กิ่งอำเภอ นบพิตร) และทำนาบริเวณทุ่งหนองไผ่ (ตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา) ทุ่งกะโดน (ตำบลท่าศาลา) วัดนางตราง (ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา)

จากหลักฐานต่างๆ ทั้งจากตำนานเมืองนครศรีธรรมราช คำเล่าเรื่องการเดินทัพอยุธยา มาตีทัพเมืองนครของพระยารามเดโช การเดินทัพพม่าครั้งสงครามเก้าทัพ และการหนีศึกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประกอบกับทำเลที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบกว้างเพียงพอทางไกลจากภายนอกชุมชนและมีเส้นทางติดต่อเข้าออกหลายทาง จึงอาจสรุปได้ว่า กรุงชิงเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาแต่โบราณกาล

ยังมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับชื่อกรุงชิงอีกมากมาย บางคนเล่าว่า เรียกชื่อตามสภาพภูมิประเทศ และพืชพันธุ์ในพื้นที่ เพราะในป่ากรุงชิง มีต้นชิงเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีตำนานกรุงชิง ซึ่งชาวบ้านเล่าสืบต่อกันมาว่า คำว่า "กรุงชิง" น่าจะผันมาจากกรงชิง (กรง หมายถึงที่ขังสัตว์) ซึ่งหมายถึง การแย่งชิงกรง โดยมีเรื่องเล่าว่าพระรณได้ทำท้าวคูบาล แข่งขันสะบ้าบริเวณลานบ้าน (ทะเลบัว อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ปรากฏว่าท้าวคูบาลแพ้แล้วหนีไป พระรณจึงจับลูกสาวท้าวคูบาลมาชิงกรงไว้ บริเวณที่ชิงกรงนางคือหมู่บ้านกรงนาง (หมู่บ้านใกล้เคียงกับกรุงชิงในปัจจุบัน) เมื่อท้าวคูบาลทราบว่าลูกสาวถูกจับก็ตามมา พระรณจึงพากรงนางหนี ท้าวคูบาลตามมาทันจึงเกิดการรบพุ่งแย่งชิงกรงนางกันขึ้น บริเวณพื้นที่กรุงชิงปัจจุบัน เรียกกันว่า "กรงชิง" นานเข้าก็กลายเป็นกรุงชิง

2.2 ประวัติศาสตร์การสู้รบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

สมัยที่มีการแตกแยกทางความคิด จนขยายเป็นการสู้รบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กรุงชิงเป็นคำคอมมิวนิสต์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคใต้ กล่าวกันว่า กรุงชิงเป็นค่ายที่มีความพร้อมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร คลังน้ำมัน กองบัญชาการ หอประชุม หรือแม้แต่สนามกีฬา ซึ่งปัจจุบันยังมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ ทุกทั้งพื้นที่กรุงชิง เนื่องด้วยกรุงชิงเป็นทั้งทางผ่านและชุมทางของเส้นทางต่าง ๆ ที่คนสมัยโบราณใช้เดินทางติดต่อภายนอก ซึ่งมีถึง 13 เส้นทาง และยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มใช้มาตั้งแต่เมื่อไร เส้นทางเหล่านี้ ได้แก่

- 1) เส้นทางจากตลาดโรงเหล็ก ผ่านหมู่บ้านตัดข้ามคลองยึก ผ่านเขาโป๊ะ แล้วเข้าสู่บริเวณปากกรุงชิง
- 2) เส้นทางจากคลองโชน บริเวณเหมืองแร่เก่า ก่อนถึงตลาดโรงเหล็ก ตัดถึงกรุงชิง บริเวณต้นน้ำห้วยดำ
- 3) เส้นทางจากท่าพูด ตามทางหลวงจังหวัดสาย 4016 นครศรีธรรมราช – ตำบลนาเหร่ง ซึ่งปัจจุบันตัดแยกที่บ้านท่าพูด ขึ้นเขายอดเหลือง เขาช่องเปรี๊ยะ และเข้าสู่ตำบลกรุงชิงที่ต้นน้ำห้วยทรายขาว
- 4) เส้นทางจากย่านยาว ตามทางหลวงจังหวัด 4016 นครศรีธรรมราช – ตำบลนาเหร่ง แล้วแยกที่บ้านในตุล ผ่านเขายอดเหลือง เข้าช่องเปรี๊ยะ ผ่านเขาไม้ไผ่ เข้าสู่กรุงชิงที่ต้นน้ำห้วยผักแว่น
- 5) เส้นทางจากบ้านนบพิตร ตัดตรงไปยังตำบลกรุงชิง เป็นเส้นทางที่สะดวกมาก และนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน
- 6) เส้นทางจากปากคลองกรุงชิง เลียบไปทางฝั่งขวาของลำคลอง แล้วตัดเข้าสู่กรุงชิง บริเวณเขาห้วยคลาน
- 7) เส้นทางจากเขาไฟ เป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางจากปากคลองกรุงชิง แต่เมื่อข้ามคลองไปฝั่งขวาแล้ว ต้องเดินตัดริมเนินเขาไฟ เข้าสู่กรุงชิง
- 8) เส้นทางจากเขาเคี่ยม เป็นเส้นทางที่ไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน เนื่องจากตัดผ่านภูเขามาก ทำให้เดินทางลำบาก
- 9) เส้นทางจากเหมืองแร่พิตร ตัดข้ามคลองพันตาล เข้าสู่กรุงชิง
- 10) เส้นทางจากบ้านปากลง เป็นทางช้าง ผ่านคลองกลาย ปลายคลองเปียน เข้าบริเวณปากกรุงชิง
- 11) เส้นทางจากเหมืองแร่ห้วยสะท้อน ตำบลกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัดขึ้นเขาโหมรง แล้วเดินตามสันเขา เข้าสู่กรุงชิงทางเดียวกับทางบ้านปากลง

12) เส้นทางจากบ้านท้ายสำเภา อำเภอพิบูลย์ ผ่านบ้านเหนือคลอง ขึ้นเขาไม้แป้ง ผ่านคลองสายต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำตาปี อำเภอฉวาง ผ่านศาลาแฝดมาถึงคลองกุด ต้นน้ำของคลองชุมขลิง (ไหลลงสู่ทะเลที่ปากน้ำท่าสูง อำเภอท่าศาลา) แล้วผ่านหินดานย่านไทร ใต้ฝาย บ้านวังสูง บ้านชุมขลิง ห้วยเตง มาออกที่สี่แยกตลาดดอนคา ตำบลพรหมคีรี แล้วเข้ากรุงชิงทางย่านยาวหรือท่าพูด เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่คนในอำเภอท่าศาลา อำเภอฉวาง และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช นิยมใช้เดินทางไปมาติดต่อกัน เมื่อครั้งยังไม่มีรถยนต์และรถไฟ

13) เส้นทางจากวัดเก่าหรือวัดรัตนบูรณาราม อำเภอพิบูลย์ ผ่านช่องพม่า มาออกบริเวณศาลาแฝด เข้ากรุงชิง เส้นทางเดียวกับเส้นทางท้ายสำเภา

ภายหลังการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธสงบลง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 เส้นทางภายในค่ายกรุงชิง ตลอดจนเส้นทางเดินป่าของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่เชื่อมโยงไปสู่ค่ายชองช้าง เทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง และจังหวัดพัทลุง ที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ก็ได้หมดบทบาทลง มีการอพยพกลับคืนถิ่นของชาวกรุงชิงยุคก่อนการสู้รบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นชาวบ้านที่เคยเข้ามาอยู่ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีทั้งชาวบ้านที่อพยพมาจากอำเภอท่าศาลา อำเภอฉวาง และอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงชาวบ้านจากอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงชิงเป็นจำนวนมาก ซึ่งอพยพเข้ามาพร้อมกับกลุ่มผู้พัฒนาชาติไทยจำนวนหนึ่งที่สมัครใจเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงชิง ประกอบอาชีพทำสวนยาง และสวนผลไม้ต่าง ๆ ส่วนกิจการเหมืองแร่ที่เคยรุ่งเรืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ได้เสื่อมถอยลง เนื่องจากราคาของแร่เหล็ก ดีบุก และพลูมแฟรมในตลาดแร่ตกต่ำลง ยังคงเหลือเพียงเหมืองแร่เฟลด์สปาร์ และแบไรท์ บริเวณเขานันและเขาไม้แป้งที่ยังเปิดอยู่ถึงปัจจุบัน

2.3 เขตการปกครอง

พื้นที่ตำบลกรุงชิง อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอ นบพิตำ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านนบ มีทั้งสิ้น 239 หลังคาเรือน ตั้งอยู่บริเวณริมทางหลวงจังหวัดหมายเลข 186 ตำบลนบพิตำ บ้านห้วยพาน หรือจากบริเวณเขาเหล็กจนถึงเขตบ้านห้วยพาน

หมู่ที่ 2 บ้านห้วยพาน มีทั้งสิ้น 185 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านนบ ไปจนถึงสามแยกบ้านห้วยพาน และแยกไปจนถึงเขตบ้านพิตำ

หมู่ที่ 3 บ้านพิตำ มีทั้งสิ้น 272 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4188 ตัดข้ามคลองกลายไปจนถึงเขตอุทยานแห่งชาติเขานหลวง (กรุงชิง)

หมู่ที่ 4 บ้านเปียน มีทั้งสิ้น 254 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4186 ไปจนถึงเขตบ้านสวนปราง

หมู่ที่ 5 บ้านสวนปราง มีทั้งสิ้น 243 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านเปียนไปถึงบ้านปากลง

หมู่ที่ 6 บ้านปากลง มีทั้งสิ้น 200 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านสวนปรางผ่านบริเวณสามแยกปากลง ตัดข้ามคลองกลาย ไปจนถึงพื้นที่ป่าสงวนซึ่งเตรียมการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเขานัน

หมู่ที่ 7 บ้านห้วยตง มีทั้งสิ้น 65 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามถนนสายห้วยเลข – ห้วยจิก ไปจนถึงเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ติดต่อกับเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หมู่ที่ 8 บ้านทับน้ำเต้า มีทั้งสิ้น 80 ครัวเรือน เริ่มตั้งแต่บ้านห้วยแห่ง ไปตามสาย นครศรีธรรมราช – สุราษฎร์ธานี ไปจนถึงเขตบ้านห้วยตง

หมู่ที่ 9 บ้านห้วยแห่ง มีทั้งสิ้น 63 ครัวเรือน มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านสวนปราง และบ้านปากลง

รวมทั้ง 9 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,601 ครัวเรือน จำนวนประชากร 8,035 คน

2.4 ประชากร

ตำบลกรุงชิงมีประชากรเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2542 ประมาณ 8,000 คน มีครัวเรือน 1,600 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 5 คน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกรุงชิงมีทั้งเป็นที่ราบ มีการอยู่อาศัยและทำการเกษตร พื้นที่ภูเขา ที่ราบเชิงเขา และอุทยานแห่งชาติเขานัน ซึ่งมีพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง

2.5 การศึกษา วัด และสาธารณสุข

1. การศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านนบ หมู่ที่ 1 โรงเรียนบ้านพิต้า หมู่ที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านเปียน หมู่ที่ 4 และโรงเรียนบ้านปากลง หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส

2. วัด ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีวัด 3 แห่ง คือ วัดนพรัตนาราม หมู่ที่ 1 วัดกรุงนาง หมู่ที่ 5 วัดเปียน หมู่ที่ 4 บ้านเปียน และมีสำนักสงฆ์ 4 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์ถ้ำลอด หมู่ที่ 2 บ้านห้วยพาน สำนักสงฆ์บ้านพิต้า หมู่ที่ 3 บ้านพิต้า สำนักสงฆ์ถ้ำขุนคลัง หมู่ 4 บ้านเปียน และสำนักสงฆ์ ไทรงาม หมู่ที่ 6

3. สถานบริการสาธารณสุข ตำบลกรุงชิง มีสถานอนามัย 2 แห่งคือ 1) สถานอนามัยบ้านนบ หมู่ที่ 1 2) สถานอนามัยบ้านเปียน หมู่ที่ 4 มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 5 แห่งคือ ม.2 บ้านห้วยพาน ม.3 บ้านพิต้า ม.5 บ้านสวนปราง ม.6 บ้านปากลง ม.7 บ้านห้วยตง

2.6 วิถีชีวิตของชุมชน

1. ระบบสังคมและชุมชน ตำบลกรุงชิงยังคงมีระบบสังคมและชุมชนเป็นแบบเครือญาติ ทั้งภายในและระหว่างหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผู้อพยพจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ในพื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านห้วยตง

2. องค์กรของชุมชน นอกจากระบบการปกครองตามปกติที่รัฐจัดตั้งขึ้น ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ชาวบ้านในพื้นที่ยังได้รวมตัวกันเป็นองค์กรต่าง ๆ ได้แก่

1) องค์กรด้านการประกอบอาชีพเกษตร มี 8 องค์กร ได้แก่ กลุ่มสตรีเพื่อการเกษตร (ปลูกผัก) หมู่ 5 กลุ่มแม่บ้านกรุงชิง 2000 (วัฒนธรรม) หมู่ 1 และ หมู่ 2 กลุ่มเพิ่มพูนสตรี (ปลูกผัก) หมู่ 5 กลุ่มปลูกผัก หมู่ 5 กลุ่มเกษตรกรทักซิณภูมิ หมู่ 2 กลุ่มทำสวนไม้ผลตำบลกรุงชิง – ศูนย์เทคโนโลยี สหกรณ์การเกษตรชนบทนบพิตา จำกัด สหกรณ์สวนยางบ้านกรุงชิง หมู่ 1 หมู่ 2 และ หมู่ 3 สหกรณ์สวนยางบ้านปากลง หมู่ 4 หมู่ 5 และหมู่ 6 กลุ่มเกษตร 2000 บ้านเปียน หมู่ 4 กลุ่มเลี้ยงสุกรพื้นเมือง หมู่ 7 และ หมู่ 8

2) องค์กรด้านอาชีพเสริม มี 2 องค์กร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสตรีสหกรณ์ (ทำขนม) บ้านเปียน กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 1 (ทำลูกประดอง – สะตอดอง)

3) องค์กรด้านการเงิน มี องค์กร ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์บ้านเปียน หมู่ที่ 4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านนบ หมู่ที่ 1 ธนาคารหมู่บ้านห้วยพาน หมู่ 2 ธนาคารหมู่บ้านบ้านนบ หมู่ที่ 1 ธนาคารหมู่บ้านบ้านสวนปราง หมู่ที่ 5

4) องค์กรด้านการอนุรักษ์มี 3 องค์กร คือ กลุ่มเยาวชนรักษ์ถิ่นหมู่ 6 กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลาย หมู่ 6 กลุ่มรักษ์กรุงชิง หมู่ 2 บ้านห้วยพาน

องค์การที่มีบทบาทโดดเด่นชัดเจนในชุมชนตำบลกรุงชิง มีเพียงกลุ่มเกษตรกรทักซิณภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาวุโสที่มีบทบาทการเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลายและกลุ่มอนุรักษ์อื่น ๆ ซึ่งขยายบทบาทในการประสานงานเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างกว้างขวาง โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ภายหลังเกิดกรณีศึกษาเพื่อสร้างเขื่อนคลองกลายของกรมชลประทาน ส่วนองค์กรที่เหลือส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีบทบาทเฉพาะในพื้นที่เท่านั้น

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 ได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายชุมชนกรุงชิงขึ้น ประกอบด้วยประธานองค์กรต่าง ๆ ประธานประชาคมหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และสมาชิก อบต. ทุกหมู่บ้าน โดยมีผู้ประสานงานศูนย์ และมีการจัดประชุมปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง

2.7 วัฒนธรรม ประเพณี วิถีคิดและความเชื่อของชาวกรุงชิง

ชาวบ้านตำบลกรุงชิงยังคงมีความผูกพันเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ภูเขา ลำธาร ป่าไม้และบรรพบุรุษในท้องถิ่น โดยมีทั้งสถานที่ ประเพณี พิธีกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตและการเลี้ยงชีพอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถานที่ต่าง ๆ ส่วนมีเรื่องราวและความผูกพันกับบรรพบุรุษที่ได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าที่ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ มีทั้งเจ้าที่รุ่นก่อน ได้แก่ ท่านกลาย ท่านอังคาร ท่านชวยทองสองคนสองเกลอ ท่านพิดำ ตาขุนหมาน ขุนทัพ และขุนคลัง และเจ้าที่รุ่นหลัง ได้แก่ ตาทอง หม่อมนาย ตาทวด ตาทองรัก ตาทองโอ หลวงคง ครุหม่อ ตาเขียว ตาพราน ตาพราย ทวดเมา ตาขุนเนร หลวงรอง จอม และพรานคง ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไร ชาวบ้านนิยมไหว้และบนบานเจ้าที่ก่อนเสมอ เพื่อขออนุญาต และมีพิธีกรรมบางชนิดที่ได้พัฒนามาเป็นประเพณีในปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีเบิกป่าและปิดป่า ซึ่งชาวกรุงชิงจะจัดพิธีดังกล่าวในป่าประ กล่าวคือ นอกฤดูการเก็บลูกประ ซึ่งอยู่ระหว่างปิดป่า ห้ามใครเข้าไปแผ้วถาง ตัดโค่นต้นไม้ โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ ซึ่งถือว่าเจ้าที่แรง ครั้นถึงกาลเก็บลูกประ ชาวบ้านจะทำพิธีไว้เจ้าที่เพื่อเบิก – ปิดป่า เพื่อขออนุญาตเก็บลูกประที่แรกฝักร่วงลงพื้น โดยไม่ทำลายต้นไม้ใหญ่ จนหมดฤดูการเก็บลูกประ จึงทำพิธีปิดป่าอีกครั้งหนึ่ง พิธีเบิกป่า – ปิดป่าดังกล่าว ชาวบ้านในกรุงชิงเคยกระทำสืบทอดติดต่อกันมานาน และได้เลิกราไปเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว ปัจจุบันชาวบ้านได้พยายามฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวขึ้นมาใหม่ ด้วยเห็นว่าเป็นประเพณีที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ป่า เห็นได้ว่ายังคงมีป่าประเหลือไว้เป็นประจักษ์พยานหลายพันไร่ ซึ่งเป็นชุมทรัพย์ที่สำคัญของชาวกรุงชิงมาจนถึงทุกวันนี้

2.8 การประกอบอาชีพ

บนพื้นที่ประมาณ 346 ตารางกิโลเมตร หรือ 216,555 ไร่ ของกรุงชิง มีชาวบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ 1,600 ครัวเรือนหรือประมาณ 8,000 คน มีพื้นที่ทำกินประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร หรือ 51,167 ไร่ ชาวกรุงชิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การเก็บหาของป่า การทำสวนยาง สวนผลไม้ การทำนา เป็นต้น มีชาวบ้านบางรายที่ประกอบอาชีพรับจ้างและให้บริการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รับจ้างทำสวน เป็นต้น สำหรับอาชีพของ ชาวกรุงชิงในปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้

1. การล่าสัตว์ การประกอบอาชีพเป็นพรานล่าสัตว์ของชาวบ้านในตำบลกรุงชิงนั้น ในอดีตมีการทำกันเป็นจำนวนมาก เท่าที่สำรวจได้ พบว่าสัตว์ป่าที่นิยมล่า ได้แก่ ล่าช้างป่าเพื่อเอางา ล่าเสือ สมเสร็จ เลียงผา กวาง หมู เม่น ลิง ค่าง ชะนี เป็นต้น พรานบางรายเคยล่าได้เสือลายเมฆมากกว่า 10 ตัว หมูหลายสิบตัว บางรายมีสถิติล่าสมเสร็จถึง 7 ตัว ปัจจุบันการล่าสัตว์ลดลงอย่างมาก โดยสัตว์ป่าที่ชาวกรุงชิงยังใช้ในการประกอบอาชีพ คือ ผึ้ง โดยเฉพาะบริเวณปากกลาย ซึ่งมีผึ้งลงมาก ชาวบ้านมีสถิติหาผึ้งได้คนละ 40,000 – 50,000 บาทต่อปี

2. การเก็บหาของป่า ชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ยึดอาชีพการเก็บหาของป่าเป็นอาชีพหลักที่สามารถเลี้ยงชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละปี เมื่อถึงฤดูกาลของไม้ผลชนิดต่าง ๆ ชาวกรุงชิงจะเข้าป่าเก็บหาไม้ผลมาขายโดยมีพ่อค้าคนกลางเข้าไปรับซื้อในหมู่บ้าน ไม้ผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ลูกประ ลูกสะตอ ลูกเหริยง ลูกเนียง ลูกนาง มะปราง มะปริง ลางสาต และผลไม้อื่น ๆ โดยเฉพาะลูกประ ซึ่งทำรายได้ให้กับชาวกรุงชิงถึงประมาณปีละ หลายล้านบาท ดังนั้นชาวกรุงชิงจึงได้อนุรักษ์ป่าประผืนใหญ่หลายพันไร่บริเวณริมห้วยเลข-ห้วยจิกไว้ เพื่อเป็นที่เก็บลูกประขายนอกจากชาวบ้านในกรุงชิงแล้ว เมื่อถึงฤดูเก็บลูกประ ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนพ่อค้าคนกลางต่างพากันมาเก็บลูกประ และตั้งตลาดรับซื้อลูกประเป็นที่คึกคักไปทั้งป่า จำนวนนับพัน ๆ คน ส่วนลูกสะตอป่า นั้น ในพื้นที่กรุงชิงก็มีผลผลิตไม่น้อยกว่าลูกประ กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลายได้สำรวจในช่วงเวลา 1 เดือนของฤดูกาลเก็บลูกสะตอป่า (ระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม – 15 กันยายน พ.ศ. 2543) พบว่า ชาวบ้านประมาณ 40 ครัวเรือนของหมู่ที่ 6 บ้านปากลงมีรายได้จากการเก็บลูกสะตอป่าขาย ประมาณครัวเรือนละ 10,000 – 30,000 บาท รวมเป็นเงินรายได้ประมาณ 517,570 บาท/หมู่บ้าน ส่วนลูกเหริยง ลูกเนียง และลูกนาง ก็มีปริมาณมากเช่นเดียวกัน แต่ยังไม่มีการสำรวจ เช่น ลูกประ และลูกสะตอ

การเก็บหาของป่าของชาวกรุงชิง เป็นการกระทำด้วยความเคารพและเห็นคุณค่าของป่า นอกจากทำพิธีขอต่อเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าไม้ดังกล่าวแล้ว ยังมีธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน คือ ชาวบ้านถือว่าของป่าเป็นของสาธารณะ ทุกคนมีสิทธิใช้ได้ตามอัธยาศัยและห้ามทำลาย ไม่ว่าจะเป็นต้นผึ้ง ต้นสะตอ หรือไม้ผลต่าง ๆ โดยชาวกรุงชิงมีอาชีพหาของป่า เมื่อพบไม้ผลที่ให้ผลพร้อมเก็บ จะทำเครื่องหมายแสดงการจับจองไว้ให้ผู้อื่นเห็น ผู้ที่พลภายหลังจะไม่ล่วงสิทธิ์นั้น แต่จะถือเป็นสิทธิของผู้ที่พบก่อน เฉพาะในฤดูนั้น และไม่มีการจองไว้จนมากเกินไป รวมถึงห้ามโค่นทำลายต้นไม้เพื่อเก็บผล มีแต่รอให้ผลร่วงหรือป็นขึ้นไปเก็บบนต้น เท่านั้น ถ้าผู้ใดละเมิดธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าว เช่น ถ้าโค่นต้นประ ต้นเหริยง ต้นนาง ต้องถูกปรับ โดยสมัยก่อนปรับต้นละ 1,000 บาท ถ้าโค่นต้นสะตอ ต้องแบกไม้สะตอทั้งหมดกลับมาด้วย

ระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ชาวกรุงชิงในอดีตถือปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง ภายหลังเมื่อรัฐเข้าดูแลเต็มที่ชาวบ้านเห็นว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่ของชุมชน ชุมชนเป็นเพียงผู้ถูกกำกับควบคุม รัฐได้ทวงติงและห้ามใช้กฎเกณฑ์ที่ชุมชนชาวบ้านวางไว้ ด้วยเหตุผลว่าเป็นกฎเถื่อนไม่ถูกต้องตามข้อกฎหมาย ชาวบ้านจึงทอตะระ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เลือกปฏิบัติเฉพาะกับบางคน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ารรัฐเป็นฝ่ายตรงข้าม เริ่มต่อต้านรัฐและทำลายกฎกันมากขึ้น จากเดิมที่มีวิธีคิด วิธีใช้ในการอยู่ร่วมกับป่าของชาวกรุงชิง โดยการใช้อย่างเคารพ ให้คุณค่า ใช้แต่พอดี และรักษามิให้ตลอดไป เป็นเจ้าของรับผิดชอบดูแลเอง มีกฎเกณฑ์ในการใช้ร่วมกัน จึงเปลี่ยนมาเป็นการ

แย่งกันใช้ ถือว่าไม่ใช่หน้าที่ในการดูแลรักษา จนมีกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์จากภายนอกมากขึ้น ที่ดินมีการเปลี่ยนมือไปเป็นของคนนอก ซึ่งมีอำนาจต่อรองสูงกว่าชาวบ้าน ระบบชุมชนจึงอ่อนแอลง แม้ปัจจุบัน อบต. จะได้ออกกฎระเบียบขึ้นมากำกับควบคุม ก็นำไปปฏิบัติได้ยากเนื่องจากขัดกับกฎหมายหลักอื่น ๆ ยังมีคนจากภายนอกอพยพย้ายเข้าสู่พื้นที่มากก็ยิ่งยากต่อการควบคุมและทำความเข้าใจ รวมทั้งมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ชาวบ้านก็ยังเต็มไปด้วยความหวงแหน ห่วงใยและเชื่อมั่นว่าสามารถจัดการดูแลกันเองได้ดีกว่า เนื่องจากชาวกรุงชิงตระหนักว่าป่าไม้ไม่ได้เป็นเพียงแหล่งน้ำ เป็นป่าของแผ่นดินเท่านั้น แต่ยังเป็นชุมทรัพย์ที่ชาวกรุงชิงได้เก็บเกี่ยวใช้สอย สงวนรักษาตลอดมา และจำเป็นต้องรักษาไว้ให้มีใช้ตลอดไป (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนกรุงชิง)

3. ศักยภาพและสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

กรุงชิงมีทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและหลากหลาย มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณีและองค์กรชุมชน จากการสำรวจ พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงประมาณ 60 รายการ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่พัฒนาแล้ว และแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เปิดให้บริการดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสภาพแวดล้อม มี 14 แห่ง ประกอบด้วย

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดพื้นที่บริการมาก มี 4 แห่ง ประกอบด้วย

1) ปากกรุงชิง/น้ำตกกรุงชิง ปากกรุงชิงอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลง มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ซึ่งต้องเดินขึ้นเขา ผ่านป่า จุดสูบน้ำและค่ายกั้นมิวนิสต์ในอดีต จนถึงน้ำตกกรุงชิงชั้นบนสุด คือ หานนฝนแสนห่า เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ สวยงามมาก และมีการนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในธนบัตรใบละ 1,000 บาท รุ่นแรก บริเวณปากกรุงชิงมีที่ตั้งของหน่วยอุทยานแห่งชาติเขาลง ให้บริการที่พัก ห้องประชุม โรงอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถและลานกิจกรรม ใกล้กับที่ทำการของอุทยานฯ มีลำธารและน้ำตกเล็ก ๆ ใช้เล่นน้ำและอาบน้ำได้ การบริหารจัดการและการให้บริการทั้งหมดอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาลง

2) คลองกลาย มีการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย โดย อบต.กรุงชิง ให้บริการแพยางสำหรับล่องแก่งรถรับ – ส่ง และฝีพายหรือคนนำทาง ซึ่งมีทั้งการล่องแก่งระยะสั้น เริ่มต้นจากบริเวณปากคลองกลายผ่านหุบเขาสูงชัน ป่าไม้ และเกาะแก่งต่าง ๆ ได้แก่ แก่งจากลอย แก่งหินหมอน แก่งน้ำไพร แก่งช่องปิ่น แก่งช่องพอ ปากคลองหวายซ้อ แก่งประและแก่งหินดาน และการล่องแก่งระยะยาว จะล่องแพยางต่อจากแก่งหินดาน ผ่านแก่งไฟ ปากคลองกรุงชิง ถึงศาลาพ่อด่านกลายที่บ้านโรงเหล็ก แล้วมีรถบริการรับ-ส่งกลับมาจุดเดิม

3) ทะเลหมอกเขาเหล็ก เป็นเหมืองแร่เหล็กเก่า ซึ่งปิดดำเนินการไปเมื่อ พ.ศ. 2515 อยู่บนยอดเขาเหล็กด้านตะวันออกเฉียงใต้ของตำบลกรุงชิง ติดต่อกับตำบลนบพิตำ สูงประมาณ 300 เมตร มีถนนเข้าถึงลานแร่ และมีบันไดเกิดจากเศษสนิมแร่เหล็กสีแดง ลดหลั่นเป็นขั้น ๆ ลานแร่มีความกว้างประมาณ 50 เมตร ยาว 300 – 400 เมตร เป็นจุดที่มองเห็นวิวทิวทัศน์ของกรุงชิง เขานัน และนบพิตำได้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะเวลาเช้าที่มีทะเลหมอกปกคลุมงดงามมาก นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักแรมและลานกิจกรรมได้

4) ถ้ำหงส์ เป็นถ้ำขนาดเล็ก ลึกประมาณ 300 เมตร อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน มีลำธารไหลตลอดถ้ำ ภายในมีหินงอก หินย้อยที่สวยงามมาก นอกจากนี้ยังมีปลา กุ้งเผือก และค้างคาว โดยเฉพาะค้างคาว ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ในบางฤดูต้องปิดการเข้าชมถ้ำ เพราะเป็นการรบกวนการขยายพันธุ์ค้างคาว สุดทางเดินภายในถ้ำ มีน้ำตกขนาดใหญ่เล่นน้ำได้ ด้านหน้าถ้ำมีหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยเลข อุทยานแห่งชาติเขาลง ให้บริการนักท่องเที่ยว โดยให้บริการนำชมถ้ำแก่นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 – 20 คน

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดพื้นที่บริการพอสมควร มี 3 แห่ง ประกอบด้วย

1) ป่าประ เป็นป่าเชิงเขา มีต้นประขึ้นเป็นพืชหลัก เป็นป่าใช้สอยที่ชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบเนื่องกันมาช้านาน บริเวณด้านหน้าป่าประ มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.5 (ห้วยเลข) ให้บริการนักท่องเที่ยวในเรื่องที่พัก สถานที่ประชุมและลานกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีจุดชมวิวยุทธบริเวณริมถนนก่อนเข้าถึงป่าประ ในฤดูใบไม้ผลิ จะมองเห็นป่าประเป็นสีชมพูอมแดงสวยงามไปทั้งป่า เมื่อถึงฤดูผลประสุก ผักแตกร่วงลงพื้น มีประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาเก็บหาลูกประไปจำหน่ายกันเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่านานาชนิดเข้ามาเก็บลูกประกินอีกด้วย

2) บ่อน้ำร้อน เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ อยู่ริมถนนเข้าปากกรุงชิง และที่ล่องแก่งคลองกลาย ยังไม่มีการพัฒนาปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงถนนทางเข้าและการยกขอบบ่อน้ำร้อนด้วยปูนซีเมนต์

3) น้ำตกกรุงนาง-หุบเขากรุงนาง-ถ้ำลอด เป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในหุบเขากรุงนาง มีน้ำตกกรุงนาง เป็นน้ำตกขนาดเล็กและปริมาณน้ำน้อย บริเวณโดยรอบเป็นไร่และสวนผักของชาวบ้าน นอกจากนี้ในหุบเขากรุงนางยังมีถ้ำลอด เป็นถ้ำลึกและมีถ้ำ มีธารน้ำไหลผ่านตลอดถ้ำ ภายในถ้ำมีหินงอกและหินย้อยมากมาย ด้านบนหน้าผาของหุบเขากรุงนางมีลักษณะเป็นป่าดิบ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของนกเงือก โดยเฉพาะในฤดูลูกไทรสุก ลมสงบ และกิจกรรมการทำสวนทำไร่ของชาวบ้านไม่รบกวน จะมีนกเงือกมาอาศัยอยู่มากมาย

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ และมีศักยภาพต่อการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักได้ ถ้าได้รับการพัฒนา/ปรับปรุง มี 3 แห่ง ประกอบด้วย

1) น้ำตกถ้ำธารลอด-คลองหวาด เป็นน้ำตกขนาดเล็ก ด้านหน้าถ้ำธารลอด มีหินปูนมากและมีต้นอโศกขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุม ลักษณะน้ำตกจะลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ไปตามรากอโศกและการจับตัวของหินปูน มีความร่มรื่นเหมาะต่อการพักผ่อน ชมถ้ำและเล่นน้ำในคลองหวาด ซึ่งมีลักษณะกว้างและตื้นอยู่ใกล้ลำน้ำตก

2) น้ำตกคลองผด เป็นน้ำตกขนาดกลาง มีน้ำไหลแรงผ่านช่องเขาหินลงมาบนแอ่งน้ำขนาดใหญ่ สามารถเล่นน้ำได้ แต่การเดินทางเข้าถึงน้ำตก ต้องเดินเท้าไปตามลำคลองประมาณครึ่งชั่วโมง

3) ต้นน้ำคลองกลาย เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อน ช.น.1 (คลองกลาย) ตั้งอยู่บนไหล่เขาสูง ให้บริการที่พัก ห้องประชุมและลานกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว มองเห็นทิวทัศน์บริเวณเขาน้ำร้อนและต้นน้ำคลองกลายสวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อน และเป็นจุดพักผ่อนก่อนเดินป่าจากต้นน้ำคลองกลายไปสันเขื่อน

4) ถ้ำหลวง เป็นถ้ำขนาดกลาง อยู่บนเขา ลึกประมาณ 150 เมตร เป็นถ้ำที่กำลังก่อตัว พื้นถ้ำยกขอบขึ้นมาเป็นแอ่งคล้ายสระน้ำลดหลั่นกันสวยงาม มีการจับตัวของหินเป็นก้อนกลมรูปทรงต่าง ๆ กัน

5) ถ้ำขุนคลัง เป็นถ้ำขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเทือกเขาขุนคลัง ใกล้ชุมชนบ้านเปียน บริเวณโดยรอบมีพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ภายในถ้ำมีธารน้ำลอดผ่านเป็นทางสั้น ๆ ปากถ้ำมีรูปปั้นขุนคลังฤทธิเดช ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการคลังที่หนีทัพเข้ามาอยู่ในกรุงชิง ถือว่าเป็นวิทยาทานที่นับถือของชาวกรุงชิง

6) น้ำตกคลองพันตาล เป็นน้ำตกขนาดกลาง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อน การเดินทางไปน้ำตกต้องเดินผ่านสวนยาง ประมาณ 15 นาที บริเวณน้ำตกมีแอ่งน้ำ เล่นน้ำได้ แต่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อน ยังไม่เปิดให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

7) ทะเลหมอกเขาปน เป็นเขาหินปูนลูกเล็ก ๆ สูงประมาณ 100 เมตร อยู่ริมคลองกลาย ตอนกลางของตำบลกรุงชิง ใกล้ชุมชนห้วยพาน ถ้ำลอดและตาขุนหมาน เส้นทางเดินต้องไต่ไปตามไหล่เขาสูงชันและลอดตามซอกหินผา แล้วปีนขึ้นยอดเขาซึ่งเป็นโตรกหินตะปุ่มตะป่ำ ระบบนิเวศของป่าเขาหินปูน มีทั้งพันธุ์ผาและกล้วยไม้จำนวนมาก มองจากยอดเขาลงมาจะเห็นพื้นที่กรุงชิงได้รอบทิศทาง มีคลองกลายไหลผ่านเขาหินปูนและชุมชนกรุงชิงสวยงามมาก เหมาะสำหรับชมพระอาทิตย์ขึ้นและทะเลหมอกในยามเช้า แต่การเดินทางขึ้นเขาต้องมีคนนำทาง

นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่ชาวบ้านและอุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อนระบุชื่อไว้อีก 32 รายการ ซึ่งอยู่ใกล้ลึกเข้าไปในป่า และยังไม่เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวรู้จักกันทั่วไป

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิต

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ในกรุงชิง ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ มีดังนี้

1) ค่ายคอมมิวนิสต์ที่กรุงชิง ค่ายคอมมิวนิสต์ในกรุงชิงมีด้วยกันหลายค่าย แต่ค่ายที่เดินทางไปได้ และมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้ศึกษาเรียนรู้คือ ค่ายกรุงชิง ตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติของหน่วยอนุรักษ์ป่ากรุงชิง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เริ่มต้นที่บริเวณอาคารหน้าที่ทำการอุทยานฯ ผ่านบันไดสามชั้น ประตูชัย หลุมเพลาะ ถ้ำหน้าเมือง ถ้ำเกลือและสนามบาสเกตบอล แต่สถานที่ดังกล่าวยังไม่มีการปรับปรุงพัฒนา

2) บ้านกรุงชิงและบ้านกรุงนาง เป็นตำนานทางประวัติศาสตร์ ที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของชื่อชุมชนกรุงชิงและกรุงนาง ซึ่งน่าสนใจมาก แต่ยังไม่มีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3) เมืองแร่เก่า ในอดีตกรุงชิงเคยเป็นแหล่งแร่เหล็กที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 โดยมีเมืองแร่ขนาดใหญ่บริเวณปากทางเข้ากรุงชิง และมีเมืองแร่ดิบบุกและวุลแฟรมเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเมืองแร่เหล่านี้เลิกกิจการไปหมดแล้ว เนื่องจากราคาแร่ต่ำลงเหลือเฉพาะเมืองแร่เฟลด์สปาร์และแบไรท์ สำหรับเมืองแร่เหล็กเก่า เป็นสถานที่น่าสนใจต่อการศึกษาเรียนรู้ สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับทะเลหมอกได้

4) ประวัติศาสตร์บรรพบุรุษ เป็นตำนานบอกเล่าความเชื่อและความนับถือบรรพบุรุษเจ้าที่เจ้าทรง เจ้าป่า เจ้าเขาของกรุงชิง ซึ่งมีจำนวนมาก และถือเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของชุมชน มีรูปปั้น ศาลและศาลา นอกจากนี้ชาวบ้านยังถือเอาป่าไม้ ภูเขา หน้าผาและลำคลองเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการนับถือบูชา ซึ่งพบเห็นอยู่ทั่วไปในกรุงชิง เช่น ทวดกลาย หลาดาทวด ปากคลองลง เขาทอนองค์การ ถ้ำขุนคลัง ถ้ำลอด ตาขุนหมาน เป็นต้น แต่สถานที่ประวัติศาสตร์เหล่านี้มีการบันทึก ศึกษาและอนุรักษ์ไว้น้อย ปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5) เส้นทางเดินทัพโบราณ เป็นตำนานบอกเล่าสืบต่อกันมา เกี่ยวกับเส้นทางเดินป่าที่น่าสนใจ ซึ่งยังไม่มีการศึกษา ปรับปรุงพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

6) แหล่งท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ค้นพบขวานหินและเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีอยู่ในหลายพื้นที่ แต่ปริมาณไม่มากและไม่มียุทธวิธีให้ศึกษาและท่องเที่ยว

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวนานในกรุงชิง ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ น่าสนใจและมีศักยภาพพอที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงได้ มีดังนี้

1) วิถีชีวิต ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชาวกรุงชิงคือ การเก็บ/หาของป่า โดยเฉพาะการเก็บลูกประ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีเทศกาลและพิธีกรรมเฉพาะ เป็นลักษณะของวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับการอนุรักษ์ป่า น่าสนใจ ศึกษาเรียนรู้ พัฒนา และเผยแพร่ นอกจากนี้ยังมีฤดูกาลการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงมาก

2) องค์กรชุมชน แม้ว่าในพื้นที่กรุงชิง จะมีองค์กรชาวบ้านมากมายหลายกลุ่ม แต่ก็ยังไม่มีองค์กรใดที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านการบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาที่เป็นเอกลักษณ์ เหมาะสมต่อการเรียนรู้ จะมีบ้างก็คือการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย ของ อบต. กรุงชิง แต่ก็ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ

3) วัฒนธรรมและประเพณี ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ มีดังนี้

- ประเพณีการละเล่นรำวงเวียนครก เป็นประเพณีการละเล่นรำวง โดยใช้เพลงแต่ง หรือปรับเนื้อเพลงให้เป็นเรื่องราวของชุมชน มีการร้องด้วยทำนองและสำเนียงของชาวกรุงชิง รำท่าทางประกอบเรื่องราว เป็นการโต้ตอบระหว่างชาย-หญิง มีทั้งความสนุกสนาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ และนันทนาการ ซึ่งต่างจากการรำวงทั่วไป และรำวงเวียนครกในพื้นที่อื่น ๆ

- ประเพณีทำบุญทำน้ำ/บุญหน้าท่า เป็นประเพณีทำบุญประจำปีในเดือน 6 โดยชาวบ้านจะร่วมกันสร้างเรือแพ แล้วนำไปลอยในคลองกลาย มีพิธีเชิฐทอด ถวายธงและถวายเทียนทา บางปีอาจมีรำโนราห์ ให่วัครู เทวดา เพื่อเชิฐทอดเข้าทรงและการละเล่นอื่น ๆ เช่น ชนไก่ ชนวัน เป็นต้น ประเพณีดังกล่าวชาวบ้านได้ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่หลังจากเลิกราไปนานแล้ว ในช่วงที่ทำการศึกษา พ.ศ. 2544

- พิธีเบิกป่า-ปิดป่า ในอดีตเป็นพิธีกรรมที่นิยมทำก่อนเข้าไปเก็บหาของป่า แต่ชาวบ้านได้พัฒนามาเป็นพิธีกลาง กึ่งประเพณีประจำปี โดยทำพิธีเบิกป่า เมื่อเริ่มต้นฤดูกาลเก็บลูกประ และมีพิธีปิดป่า เมื่อหมดฤดูกาลเก็บลูกประ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และขยายป่าประให้เป็นป่าขนาดใหญ่ของชุมชนตลอดไป พิธีเบิกป่าและปิดป่านี้ ชาวบ้านได้ละเลยมาเกือบ 20 ปีแล้ว เริ่มมีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในปีที่ทำการศึกษา พ.ศ. 2544

4) การละเล่นสะบ้าซุด-บ้าสองฝ่าย หญิงไหว้-ชายรำ เป็นการละเล่นในประเพณีสงกรานต์ แต่ชาวบ้านได้พัฒนามาเป็นการละเล่นทั่วไป เพื่อความสนุกสนานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ วิธีการเล่น จะแบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งเป็นชาย และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหญิง จากนั้นผู้เล่นแต่ละฝ่ายจะผลัดกันดีดลูกสะบ้าไปชนของฝ่ายตรงข้ามให้ล้มลง หากฝ่ายหญิงแพ้ต้องหมอบไหว้ฝ่ายชายเป็นการไถ่โทษ แต่ถ้าฝ่ายชายแพ้ต้องรำให้ฝ่ายหญิงชม เป็นการละเล่นที่มีความสนุกสนาน ทั้งขณะดีดลูกสะบ้า การหมอบไหว้และการรำ

5) บทเพลงประวัติศาสตร์จากการที่กรุงชิงเคยเป็นที่ตั้งของค่ายคอมมิวนิสต์มาก่อน และมีชาวกุรงชิงจำนวนมากที่เคยเข้าร่วมต่อสู้ บทเพลงที่แต่งและขับร้องในสมัยนั้น เป็นที่รู้จัก รับรู้ และร้องกันทั่วไปของชาวกุรงชิง เนื่องจากมีเนื้อหาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต และเรื่องราวในครั้งนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจและศึกษาเรียนรู้ของคนทั่วไป

6) ประเพณีไหว้ลาตาทวด จัดขึ้นที่บริเวณหลา (ศาลา) ตาทวด บริเวณปากคลองลง ประกอบด้วยพิธีไหว้ครู เทวดา เชิญทวดเข้าทรง อาจมีการรำโนราห์ และการละเล่นอื่น ๆ ประเพณีดังกล่าวชาวบ้านได้เลิกราไปนานแล้ว

สภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

1. กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมทะเลหมอกเขาเหล็ก ชมถ้ำ ล่องแก่งคลองกลาย ดูนกและศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เล่นน้ำตก บันจอร์ยานเสือภูเขาเส้นทางห้วยในวัง-ถ้ำธารลอด ถ่ายรูป พักผ่อน รับประทานอาหาร การพักผ่อน ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน การละเล่นพื้นบ้านและวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ

2. การบริการด้านการท่องเที่ยว

1. การบริการที่พัก

การให้บริการที่พักและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่สถานประกอบการของเอกชน ซึ่งมีอยู่ 4 แห่งคือ สวนผักฟ้า รีสอร์ท, หน่าไพรวัลย์ รีสอร์ท, วังศิลา รีสอร์ท และกรุงชิง รีสอร์ท โดยมีที่พักแรมของอุทยานแห่งชาติเขาลง บริเวณน้ำตกกรุงชิง ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาลงได้เปิดให้บริการที่พักแรมมานานแล้ว และปัจจุบันมีการก่อสร้างที่พักเพิ่มเติมขึ้นบริเวณป่าไม้ ซึ่งเตรียมการประกาศเป็นที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขานัน บริเวณหน่วยคลองกลาย และหน่วยห้วยเลข โดยมีรายละเอียดของสถานที่พักดังนี้

1) การบริการที่พักของอุทยานแห่งชาติ

(1) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาลง (ปากกรุงชิง)

(1.1) มีเรือนพักบังกะโล จำนวน 6 หลัง 11 ห้องนอน พักได้คืนละ 52 คน

(1.2) อาคารพักรวม พักได้คืนละ ประมาณ 100 – 150 คน

(2) สถานที่ตั้งค่ายพักรวม พักได้คืนละ 200 – 300 คน

(3) ห้องประชุม จุคนได้ประมาณ 40 – 50 คน

2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.6 (คลองลำแพน) เขตอุทยานแห่งชาติเขานัน

- (1) เรือนพักแฝด จำนวน 1 หลัง 3 ห้องนอน พักได้คืนละ ประมาณ 20 คน
- (2) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คืนละประมาณ 100 – 200 คน
- (3) ห้องประชุม บรรจุคนได้ครั้งละประมาณ 40 – 50 คน

3) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.1 (คลองกลาย)

- (1) เรือนพักแฝด จำนวน 1 หลัง 3 ห้องนอน พักได้คืนละ ประมาณ 20 คน
- (2) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คืนละ ประมาณ 100 – 200 คน
- (3) ห้องประชุม บรรจุคนได้ ประมาณ 40 – 50 คน

4) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น. 5 (ห้วยเลข)

- (1) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คืนละ ประมาณ 100 – 200 คน
- (2) ห้องประชุม บรรจุคนได้ครั้งละ ประมาณ 40 – 50 คน

5) หน้าไพรวัลย์ รีสอร์ท เปิดบริการเฉพาะวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันศุกร์ – เสาร์ มีบ้านพัก จำนวน 4 หลัง 3 ขนาด ได้แก่

- (1) ขนาดใหญ่สุด มี 4 ห้อง พักได้ 20 คน ราคาคืนละ ประมาณ 2,000 บาท
- (2) ขนาดกลาง มี 3 หลัง พักได้ 12 คน คืนละประมาณ 1,200 บาท
- (3) ขนาดเล็ก 2 หลัง พักได้ 4 คน คืนละประมาณ 400 บาท

6) วังศิลา รีสอร์ท มีบ้านพัก 4 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท/คืน มีอาหารบริการ แต่ต้องสั่งจองล่วงหน้า

7) กรังชิงชีว รีสอร์ท มีบ้านพัก 5 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท/คืน มีอาหารบริการ แต่ต้องสั่งจองล่วงหน้า

8) สวนฝากฟ้า รีสอร์ท มีลานตั้งเต็นท์พักแรม พักได้คืนละ ประมาณ 10 – 40 คน

2. การบริการนำเที่ยว การให้บริการนำเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาลอง อุทยานแห่งชาติเขานัน และการให้บริการควบคู่กับการบริการที่พักของภาคธุรกิจเอกชน มีบ้างที่เป็นบริการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมนำเที่ยว ดังนี้

- 1) กิจกรรมล่องแก่งคลองกลายขององค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง
- 2) บริการนำเที่ยวพร้อมที่พักของสถานประกอบการเอกชน ประกอบด้วย ชมทะเลหมอกเขาเหล็ก ถ้ำหงส์ ล่องแก่งคลองกลาย เดินป่ากรุงชิงไปยังน้ำตกหนานผ่นแสนห่า ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกบ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากนัก

3) บริการนำเที่ยวโดยอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เทียวถ้ำหงส์ เดินป่ากรุงชิง และน้ำตกกรุงชิง – กรุงนาง

4) กิจกรรมเดินป่าต้นน้ำคลองกลายถึงสันเขื่อน ซึ่งยังอยู่ระหว่างเริ่มต้นดำเนินการ โดยอยู่ในความรับผิดชอบของชมรมอนุรักษ์สันเขื่อน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจจริง ๆ เนื่องจากเส้นทางเดินค่อนข้างอันตราย

3. การบริการร้านอาหารและร้านค้า

ในพื้นที่กรุงชิงมีร้านค้าบริการอาหารเช้าและอาหารกลางวัน บริเวณบ้านห้วยพาน บ้านเปียน บ้านสวนปราง บ้านปากลง และบ้านนบ ส่วนร้านค้าที่ให้บริการตอนกลางวัน มีเพียงร้านเดียว และให้บริการน้ำชาเพียงอย่างเดียว ที่บ้านห้วยพาน

3. ตลาดการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

จำนวนผู้ที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง จากการรวบรวมข้อมูลสถิติของ อบต. กรุงชิง ในส่วนของการจัดกิจกรรมการล่องแก่งคลองกลาย พบว่าสถิตินักท่องเที่ยวระหว่าง ปี พ.ศ. 2539 – 2543 มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการชะลอตัวลงในช่วงหลัง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2539 – 2540 มีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 882 คน และ 639 คน ตามลำดับ จากนั้นเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 1,701 และ 3,464 คนต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2542 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการขยายตัวที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวในกรุงชิงเริ่มชะลอตัวลง เหลือเฉลี่ยเดือนละ 1,935 คน นอกจากนี้ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวพื้นที่กรุงชิง ยังได้รวบรวมสถิติผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง ต้นปี พ.ศ. 2544 พบว่า ในปี พ.ศ. 2543 มีผู้เดินทางเข้าพื้นที่กรุงชิง 3,568 คน เฉลี่ยเดือนละ 297 คน และในช่วง 5 เดือนแรก (มกราคม – พฤษภาคม) ปี พ.ศ. 2544 มีผู้เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง 2,236 คน เฉลี่ยเดือนละ 447 คน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเอง แบบไปเช้า-เย็นกลับ ดังนั้นในการศึกษาจึงได้ทำการทบทวนและประมาณการตลาดการท่องเที่ยวของกรุงชิง โดยอาศัยการประมาณการนักท่องเที่ยวที่มาล่องแก่งในปี พ.ศ. 2542 เป็นหลัก เนื่องจากเป็นปีที่มีอัตราการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวสูงสุด ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1) จำนวนนักท่องเที่ยว ประมาณว่าในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 3,464 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เฉลี่ยเดือนละ 1,701 คน อาจประมาณได้ว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 103 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัว

2) การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลักของกรุงชิง ได้แก่ ปากกรุงชิง-น้ำตกกรุงชิง ล่องแก่งคลองกลายและถ้ำหงส์ ตามลำดับ แต่สัดส่วนของนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไป เนื่องจากมีความแตกต่างกันของประเภทนักท่องเที่ยวและจำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

3) ฤดูกาลท่องเที่ยว จากสถิติของผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว วิเคราะห์ได้ว่า ฤดูกาลการท่องเที่ยวในกรุงชิงอยู่ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม โดยมีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม เนื่องจากมีวันหยุดนักขัตฤกษ์ติดต่อกันนานหลายวัน และเป็นช่วงวันหยุดเรียนประจำปีของนักเรียน/นักศึกษา มีนักท่องเที่ยวต่ำสุดในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม เนื่องจากเป็นฤดูฝน โดยมีนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดถึงไม่มีเลยในเดือนพฤศจิกายน

4) การพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ทำได้ค่อนข้างยากและไม่ชัดเจน เนื่องจากอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวลดต่ำลง และไม่มีการเก็บรวบรวมสถิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ไว้ชัดเจน

5) ลักษณะของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกรุงชิงระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2544 พบว่ามีนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 20 – 30 คน/วัน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 67 เพศหญิงร้อยละ 73 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช รองลงมา ร้อยละ 22 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้

6) พฤติกรรมการเที่ยวของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิงส่วนใหญ่มาเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ โดยร้อยละ 48 เที่ยวปีละ 1 – 3 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 36 เที่ยวมากกว่า 10 ครั้ง/ปี โดยมีนักท่องเที่ยวที่นิยมเที่ยวแบบค้างคืน เพียงร้อยละ 14 ซึ่งนิยมพักในที่พักของอุทยานแห่งชาติมากที่สุดร้อยละ 87 ในจำนวนนี้ให้ที่พักจัดเตรียมอาหารให้ ร้อยละ 26 รองลงมา ร้อยละ 25 จัดเตรียมอาหารเอง วัดอุปประสงค์ของการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนกับการไปเยี่ยมเพื่อน/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 33 เดินทางมากับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 30 รองลงมา เดินทางมากับครอบครัว ร้อยละ 20 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 47 และนิยมไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด ถึงร้อยละ 78 การมาเที่ยวครั้งนี้ นักท่องเที่ยวร้อยละ 69 ไม่พบปัญหา/อุปสรรคใด ๆ มีเพียงร้อยละ 6 ที่พบปัญหา/อุปสรรคบ้าง และต้องการกลับมาเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงอีกถึงร้อยละ 73

การบริหารจัดการ

1) ด้านการบริหาร การบริการและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน ยกเว้นการจัดกิจกรรมล่องแก่ง

คลองกลาย ซึ่งดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง และการบริการที่พัก ซึ่งมีสถานประกอบการที่พักและธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชน มีทั้งผู้ประกอบการจากภายนอก และภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเดินป่าสัมผัสธรรมชาติ ดำเนินการโดยชมรมอนุรักษ์สันเขื่อน ซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมด้วยหน่วยงานสนับสนุนภายนอกในการบริหารจัดการ

2) ด้านการตลาด การจัดการด้านตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2542 ซึ่งเป็นช่วงที่องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เริ่มเปิดให้บริการกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชน สนใจให้ความร่วมมือสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาดเชิงรุกพร้อมกับเผยแพร่ภาพน้ำตก หินน้ำฝนแสนห่าไว้ที่ด้านหลังธนบัตรใบละ 1,000 บาท รุ่นแรก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและอุทยานแห่งชาติเขานัน ยังได้เปิดแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในพื้นที่กรุงชิง อีกหลายแห่ง เช่น ทะเลหมอกเขาเหล็ก ถ้ำหงส์ เป็นต้น โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทำให้มีนักธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน สนใจเข้ามาเปิดดำเนินการในจังหวัดนครศรีธรรมราช และนำटकกรุงชิงมาเป็นจุดหมายหลักด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ตลาดการท่องเที่ยวในกรุงชิงมีอัตราการขยายตัวสูงสุดในปี พ.ศ. 2542

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีปัญหาด้านการบริหารจัดการ และการประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้ดำเนินการด้านท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชน ประกอบกับการขาดความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีร้านค้าหรือร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ไม่พักแรม และเตรียมอาหารมารับประทานเอง รวมทั้งไม่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทำให้ตลาดท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงซบเซาลง ปริมาณนักท่องเที่ยวและอัตราการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวลดต่ำลง ธุรกิจนำเที่ยวต่าง ๆ เลิกกิจการไป และเปลี่ยนจุดหมายการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้สื่อต่าง ๆ ที่เคยให้ความสนใจประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในกรุงชิง หันไปประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ตามไปด้วย สภาพตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงจึงซบเซาลงมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวเป็นแบบการตั้งรับมากกว่าเชิงรุก สถานประกอบการที่พักของเอกชนที่มีอยู่ก็จัดระบบการขายและการตลาดของตนเอง ไม่มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในกรุงชิง ยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้นที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมระดับสูง แต่ก็มีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่มใน อบต. กรุงชิงเท่านั้น ยังไม่กระจายสู่ชุมชนชาวบ้าน เนื่องจากการดำเนินการโดยคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง สำหรับ

ชาวบ้านทั่วไปมีส่วนร่วมเพียงในระดับลูกจ้าง คนนำทางและฝีพาย ส่วนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ อาทิเช่น การเดินป่ากรุงชิง เทียนน้ำตก การชมถ้ำต่าง ๆ ล้วนดำเนินการโดยอุทยานแห่งชาติเขานัน ชุมชนชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับที่เป็นลูกจ้าง เพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ทั้งที่มาด้วยตนเองและมากับบริษัทนำเที่ยว ส่วนใหญ่ติดต่อโดยตรงกับที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขานัน อุทยานแห่งชาติเขาลง หรือผู้ดำเนินกิจการล่องแก่งคลองกลาย ชุมชนชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่น้อย มีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ไม่พักแรมและเตรียมอาหารมาเอง

4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ต่อรายได้ของประชาชนในชุมชนในอัตราต่ำ ส่วนใหญ่มีผลต่อรายได้กลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย กลุ่มฝีพาย รถมอเตอร์ไซด์ และคนนำทาง

ผลกระทบด้านสังคม จากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดของคนในชุมชน โดยมีข้อสังเกตในเรื่องการกระจายรายได้ และผลประโยชน์เป็นสำคัญ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

- **น้ำใช้และน้ำเสีย** น้ำใช้ในพื้นที่กรุงชิงได้มาจากบ่อน้ำตื้น น้ำผิวดินจากธารน้ำไหลจากบนภูเขา ที่นำมาใช้เป็นประปาหมู่บ้านโดยตรง โดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำแต่อย่างใด ซึ่งจุดประสงค์หลักของการใช้น้ำเหล่านี้เป็นเพื่อการเกษตร มีบางส่วนที่ต่อท่อส่งน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค น้ำใช้ในพื้นที่บริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้มาจากบ่อน้ำตื้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดินประเภทธารน้ำจากบนเขา การนำน้ำจากลำธาร/น้ำตกมาใช้จึงมีความสะดวกมากกว่าแหล่งน้ำประเภทอื่น ๆ แต่ก็เป็นการนำมาใช้โดยมิได้ผ่านขบวนการบำบัดใด ๆ โดยรวมแล้ว บ่อน้ำตื้นที่ใช้ในสถานบริการนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์คุณภาพที่สามารถนำมาใช้อุปโภคเท่านั้น ยังไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บริโภค การนำมาบริโภคควรผ่านขบวนการฆ่าเชื้อโรคเสียก่อน

การสำรวจตรวจวัดปริมาณการใช้น้ำจากสถานบริการกระทำได้ยาก ปริมาณการใช้น้ำของนักท่องเที่ยวส่วนนี้จึงประเมินจากลักษณะการใช้น้ำอาบ สวมซักรีด การเตรียมอาหารและการซักล้างในสถานที่พักหลาย ๆ แห่ง คิดเป็นอัตราการใช้น้ำเฉลี่ยประมาณ 100 ลิตร/คน/วัน ส่วนการใช้น้ำของประชาชนในพื้นที่กรุงชิง ซึ่งมีกิจกรรมการใช้ต่างไปจากสถานบริการที่พัก ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเพื่อการเกษตร จึงคาดว่าน่าจะมีอัตราการใช้น้ำสูงกว่าสถานที่พัก

น้ำเสียในชุมชนกรุงชิง ถูกปล่อยระบายลงพื้นทรายและที่ว่างที่อยู่อาศัย มีบางส่วนถูกระบายลงคลองโดยตรง มิได้ผ่านขบวนการบำบัดขั้นต้นแต่อย่างใด ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใช้โดยรวม ส่วนน้ำเสียจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำอาบน้ำซักล้าง และน้ำใช้จากห้องครัว ถูกปล่อยระบายลงพื้นโดยตรง และน้ำใช้จากห้องส้วม จะปล่อยผ่านบ่อเกรอะและบ่อซึม

- **มูลฝอย** มูลฝอยในพื้นที่กรุงชิง เกิดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และสถานบริการท่องเที่ยวบริเวณสถานที่พัก น้ำตก และเส้นทางเดินป่า จากการสำรวจพบว่ามีปัญหามูลฝอยเฉพาะบริเวณจุดชุมวิวะทะเลหมอกเขาเหล็ก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งมีระบบการจัดการเรื่องขยะมูลฝอย และการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ จึงมีปัญหาเรื่องมูลฝอยน้อย การกำจัดมูลฝอยในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นการเทกองแล้วเผา โดยไม่มีระบบการแยกขยะ และไม่มีเตาเผาที่ถูกต้องตามหลักสุขภาพ

5. ความต้องการและความคิดเห็นของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว

ความต้องการและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาตินั้น ชุมชนเห็นว่าหากอุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ชุมชนชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ บริหารจัดการและบริการ น่าจะเป็นผลดีทั้งต่ออุทยานแห่งชาติเขาหลวง และชุมชนกรุงชิง ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้สู่ชุมชน/ชาวบ้าน อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในกรุงชิงในที่สุด

ความต้องการและความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนกรุงชิง ต้องดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนเป็นสำคัญ โดยให้ชาวกรุงชิงมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในลักษณะของธุรกิจชุมชนให้มากที่สุด รวมทั้งต้องการความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการ การบริการ และการตลาดให้มีศักยภาพสูงขึ้น มีการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภคและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจและสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2544 สรุปเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. **ความคิดเห็นด้านแหล่ง/กิจกรรมการท่องเที่ยว** พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 81 เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รองลงมาเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่อยู่ในเกณฑ์ดี และมีระดับคะแนนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 51 และ 50 ตามลำดับ ขณะเดียวกันมีนักท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 15 เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เทศกาล/งานประเพณี วิถีชีวิตและสถานบันเทิงต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์พอใช้และ ควรปรับปรุง

2. **ความคิดเห็นด้านบริการท่องเที่ยว** โดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวร้อยละ 40 – 50 เห็นว่าบริการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก ยกเว้นบริการยานพาหนะ การให้ข้อมูลของมัคคุเทศก์ บริการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ การบริการร้านค้าและร้านอาหารในชุมชน การให้ข้อมูลเอกสารแนะนำ แหล่งท่องเที่ยว และบริการอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมากกว่า ร้อยละ 20 ให้ความเห็นว่ามีบริการอยู่ในเกณฑ์พอใช้ และควรปรับปรุง

3. **ความคิดเห็นด้านการเรียนรู้** พบว่า นักท่องเที่ยว ร้อยละ 41 มีความเห็นว่าโอกาสเรียนรู้ในการท่องเที่ยวครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีนักท่องเที่ยว ร้อยละ 18 เห็นว่าโอกาสการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์พอใช้และร้อยละ 11 อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าโอกาสเรียนรู้ทาง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 67 รองลงมาเป็นโอกาสเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน คิดเป็นร้อยละ 34 และ 32 ตามลำดับ ขณะเดียวกันก็มีนักท่องเที่ยว ร้อยละ 20 – 30 เห็นว่าโอกาสเรียนรู้ทางวิถีชีวิตชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณียังอยู่ในเกณฑ์ พอใช้และควรปรับปรุง

4. **ความคิดเห็นต่อสินค้าในท้องถิ่น** จากการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 70 ไม่รู้จักสินค้าท้องถิ่น ส่วนที่รู้จักสินค้าท้องถิ่น ร้อยละ 30 ก็มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ที่ตัดสินใจ ซื้อสินค้า โดยร้อยละ 30 บอกว่า เหตุจูงใจให้ซื้อสินค้าท้องถิ่นมากที่สุดคือ มีบริการดี รองลงมา ร้อยละ 29 ซื้อตามผู้อื่น ส่วนนักท่องเที่ยวร้อยละ 80 ที่รู้จักสินค้าท้องถิ่น แต่ไม่ตัดสินใจซื้อ ร้อยละ 100 ให้เหตุผลว่า ไม่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 36 บอกว่าเป็นเพราะทำเล ที่ตั้งเข้าถึงได้ยาก

5. **สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในกรุงชิง** ผลการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีประสบการณ์การเรียนรู้จากการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ถึงร้อยละ 53 รองลงมาร้อยละ 52 มีประสบการณ์ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยมีนักท่องเที่ยวบอกว่า มีประสบการณ์การเรียนรู้การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก และมากที่สุด ร้อยละ 51 และ 34 ตามลำดับ

6. สรุปสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่กรุงชิง มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับเบื้องต้นที่ตีพอสมควร แม้จะมีการพัฒนามากว่า 5 ปี แต่มีการชะลอการขยายตัวในระยะ 2 – 3 ปี หลัง ตามสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวม โดยองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่กรุงชิงมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ และน้ำตก ที่มีความสวยงาม เหมาะแก่การศึกษาเรียนรู้ พักผ่อน เล่นน้ำ ทำให้เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป แต่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังอยู่ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในบางฤดูได้ เช่น ฤดูน้ำมาก หรือไม่มีน้ำ เป็นต้น

2. ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวหลักของพื้นที่กรุงชิง ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง ที่ต้องการพักผ่อนในสถานที่ธรรมชาติ และค่าใช้จ่ายต่ำ

3. การบริการ การบริการที่พักยังเป็นบริการหลัก ซึ่งรวมถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจำหน่ายอาหารในสถานที่บริการนั้นด้วย ทั้งหมดอยู่ในระดับต่ำ มีราคาถูก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร

4. โครงสร้างพื้นฐาน ยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ไม่เป็นปัญหามากนัก สามารถรองรับการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ตีพอสมควร ยกเว้นด้านสาธารณูปโภค เช่น ห้องอาบน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น ซึ่งมีคุณภาพระดับต่ำ และไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

5. องค์การจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ยังอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในด้านการอนุญาต การควบคุม การก่อสร้าง การบริการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ บ้าง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้นที่ดำเนินการโดย อบต.กรุงชิง ในขณะที่ภาคเอกชนขาดการรวมตัวกันเป็นองค์กรที่ชัดเจน ไม่มีการจัดตั้งชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวและขาดการประสานความร่วมมือ

โดยภาพรวมขององค์ประกอบดังกล่าว ทำให้พื้นที่กรุงชิง ยังไม่สามารถพัฒนาหรือขยายตัวได้ทัดเทียมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และเติบโตได้ช้ากว่าที่อื่น แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลดีต่อกรุงชิงในระยะยาว ในอันที่จะดูแลรักษาทรัพยากร และปรับรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน

7. ปัญหา

ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่กรุงชิง เป็นปัญหารวมที่ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. **ปัญหาการถือครองที่ดิน** ยังคงมีการบุกรุกและการยึดถือ ครอบครองที่ดิน สาธารณประโยชน์ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตก เนินเขา ถ้ำ เป็นต้น รวมถึงมีการปลูกสร้างอาคารโดยไม่มีการวางผังหรือแบบแผนที่ดี ขาดการควบคุมด้านการปลูกสร้างอาคารในพื้นที่ลาดชัน และเนินเขา

2. **ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว** ขาดการจัดการที่ดี คือ ไม่มีการวางแผนเฉพาะพื้นที่ ขาดการควบคุมการปลูกสร้างอาคารและสาธารณูปโภค จึงเกิดความเป็นระเบียบ ไม่สวยงาม ทำให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวลดลง

3. ด้านบริการท่องเที่ยว

1) ธุรกิจบริการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขาดมาตรฐานที่ดีในด้านการบริการ โดยเฉพาะในส่วนของบุคลากร หรือแรงงานในภาคธุรกิจด้านนี้

2) สถานบริการท่องเที่ยวมีน้อย และประมาณร้อยละ 40 ไม่ได้จดทะเบียนอนุญาตอย่างถูกต้อง เนื่องจากไม่มีการขออนุญาต มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย หรือไม่ประสงค์ที่จะถูกควบคุมดูแล

3) ยังไม่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

4) การบริการร้านค้าและร้านอาหารในชุมชน โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยว มีน้อย ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ การบริการไม่ทั่วถึง ขาดการวางผังร้านค้าที่ดี

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1) การเดินทางเข้าพื้นที่กรุงชิง ยังไม่สะดวก ต้องเดินทางจากจังหวัด นครศรีธรรมราช มาต่อรถโดยสารที่อำเภอท่าศาลา ซึ่งมีเพียงรถโดยสารสองแถวเท่านั้น ทั้งยังมีการวิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารนาน ๆ ครั้ง แม้จะมีมอเตอร์ไซด์รับจ้าง แต่การเดินทางใช้ระยะเวลานาน และค่าใช้จ่ายสูง

2) การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากไม่มีรถโดยสารให้บริการรับ-ส่ง ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีกระจายทั่วไปในพื้นที่กรุงชิง รวมทั้งมีปัญหาดถนนบางช่วงมีสภาพที่อันตราย และใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น

3) การบริการสาธารณูปโภค โทรศัพท์ ไฟฟ้า และประปา ยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอ

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

1) มูลฝอยเหลือตกค้างในแหล่งท่องเที่ยว และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้กรุงชิงยังขาดระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย และระบบเตาเผาที่มีประสิทธิภาพ

2) น้ำเสีย ชุมชนยังไม่ระบบบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่มีอยู่ ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย และไม่มีการใช้อุปกรณ์ในการบำบัดน้ำเสียที่ถูกต้องแต่อย่างใดก็ตาม ปัญหาน้ำเสียก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

3) ชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กรุงชิง ยังขาดการวางแผนชุมชนที่ดี จึงขาดความเป็นระเบียบในการใช้ที่ดิน และมีการใช้ที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ

6. ด้านเศรษฐกิจ-สังคมของประชาชนในท้องถิ่น

1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด พบว่าไม่มีปัญหามากนัก ยกเว้นอันตรายและความปลอดภัยจากกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภท เช่น การล่องแก่ง การเดินป่า เป็นต้น เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการบริการ

2) ผลของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ยังส่งผลดีต่อรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นค่อนข้างต่ำ เกษตรกรยังคงมีรายได้จากการเก็บของป่า การทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ไม่ได้จากการท่องเที่ยวมีน้อยจนถึงไม่มีเลย นอกจากนี้สินค้าทางการเกษตรยังมีราคาต่ำมาก ขณะที่สินค้าอุปโภคบริโภคหลายรายการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีราคาสูงขึ้น จึงยากที่ประชาชนในท้องถิ่นจะดำรงชีพอยู่ในขั้นดีได้

7. ด้านการจัดการพัฒนา

1) รัฐยังขาดทิศทางที่ชัดเจน และขาดการทำความเข้าใจร่วมกันในทิศทางที่เหมาะสมกับภาคเอกชน ดังนั้นจึงเกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวเป็นแบบตามยถากรรม ตามกลไกการตลาด และตามอิทธิพลต่าง ๆ

2) ขาดการร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากภาคประชาชน ธุรกิจท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่รัฐในทุกระดับ โดยเฉพาะในเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประนีประนอม และความร่วมมือร่วมในการดำเนินการ

3) ขาดการนำที่ดินในการเป็นแกนกลางของการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และการทดลองปฏิบัติการจริง ๆ ไปพร้อมกัน (Action research) ผสมผสานเข้าด้วยกัน เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นบทบาทสำคัญอยู่ที่ชาวบ้าน ทั้งนักวิจัย และผู้ร่วมกระบวนการในการวิจัย เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ร่วมคิดค้นโจทย์และปัญหาในการวิจัย ร่วมวางแผนในการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การค้นหาทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยว การทดลองกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแผนงาน ให้มีความชัดเจนและทันกับสถานการณ์อยู่เสมอ ซึ่งการวิจัยแบบนี้ มุ่งเน้นให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยกัน ทดลองวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน และร่วมกันตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยกัน การวิจัยในลักษณะที่ว่านี้คือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งหวังและตั้งใจที่จะให้สังคม มุ่งไปสู่ “สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

1. ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชน และทราบสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการค้นหารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และสุดท้ายเกิดเป็นแผนพัฒนาต่าง ๆ ระยะที่ 2 การนำแผนพัฒนาต่าง ๆ มาปฏิบัติการ มีการทดลองและประเมินผลเป็นระยะ ๆ แล้วนำกลับมาปฏิบัติการอีก เพื่อให้ได้ผลเป็นที่พอใจของชุมชนและทีมวิจัย

2. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ มีเป้าหมายครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของชุมชน ทั้งในเรื่องสถานที่ เช่น ป่า เขา ลำธาร น้ำตก ถ้ำต่าง ๆ และเหตุการณ์ เช่น ประเพณี พิธีกรรม การต่อสู้ภาคประชาชน ในพื้นที่ ต.กรุงชิง กิ่ง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ประกอบด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บ้านนบ หมู่ที่ 1
2. บ้านห้วยพาน หมู่ที่ 2

3. บ้านพิค้ำ หมู่ที่ 3
4. บ้านเปียน หมู่ที่ 4
5. บ้านสวนปราง หมู่ที่ 5
6. บ้านปากลง หมู่ที่ 6
7. บ้านห้วยตง หมู่ที่ 7
8. บ้านทับน้ำเต้า หมู่ที่ 8
9. บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 9

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ประเด็นหลักของการวิจัย ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ประการ คือ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
2. ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของชุมชน
3. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ อาชีพ การจ้างงาน จากการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการผลิตกับการท่องเที่ยว
4. ลักษณะประชาชน ได้แก่ จำนวน ระดับการศึกษา
5. สภาพสังคม/วัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชน ความเชื่อ ศาสนา ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ

1.2 ศักยภาพของพื้นที่ เพื่อศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึง กลุ่มองค์กรชาวบ้าน
2. สภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ในปัจจุบัน เช่น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการ การนำเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมถึงความพร้อมด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ
3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ
4. ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การค้นหารูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การประเมินความพร้อมด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ความพร้อมของทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ความพร้อมของชุมชน

1.3 ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชนและหน่วยงานเกี่ยวข้อง

1. การกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในมุมมองของประชาชน
2. การค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง ของภาพรวมการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบการบริหารจัดการ การให้บริการ และการมีส่วนร่วมปฏิบัติการจริง ๆ
4. ความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการบริการ

1.4 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

1. ค้นหารูปแบบที่เหมาะสม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ค้นหาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
3. ค้นหารูปแบบการคืนทุนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม
4. ค้นหาแบบความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

1.5 แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. แผนพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
2. แผนด้านการจัดการการท่องเที่ยว
3. แผนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แผนด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์
5. แผนด้านการติดตามและประเมินผล

3. วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยวิธีต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ เน้นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แต่มีเค้าโครงการสัมภาษณ์
2. การสังเกต ใช้การสังเกตผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ทั้งจากชาวบ้าน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. เอกสาร เอกสารที่ศึกษา นับว่ามีอยู่น้อยมาก ส่วนมากมาจากวารสาร เอกสารงานวิจัยบางส่วน และจากตำราวิชาการ
5. แหล่งข้อมูลบุคคล จากการพูดคุย แลกเปลี่ยนกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และจากผู้มีประสบการณ์

6. การศึกษาดูงานนอกพื้นที่ เพื่อนำข้อดีและข้อไม่ดีของแต่ละพื้นที่มาปรับใช้กับชุมชน
7. การประชุมทีมวิจัยกันเป็นระยะ เพื่อทราบผลความคืบหน้าของการทำงาน
8. การประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้าน ตามหมู่บ้านต่าง ๆ
9. การจัดเวทีร่วมกันในระหว่างหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้มีแนวทางในการจัดการที่เปิดโอกาสให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน ในองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ
3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม
4. องค์ประกอบด้านกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงใช้วิธีการแสวงหาจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนโดยอาศัยกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมปฏิบัติการใหม่ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเน้นบทบาทให้ชาวบ้าน เป็นผู้วางแผนการดำเนินงาน สรุปขั้นตอนได้ดังนี้

1. ทีมวิจัย ซึ่งเป็นเจ้าบ้านใน ต.กรุงชิงทั้งหมด ได้ปรึกษาหารือในเรื่องของปัญหา และสถานการณ์การท่องเที่ยว ในขณะนั้นปรากฏว่า

2. ชาวบ้านยังรับรู้ไม่ทั่วถึงการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ทั้งทางตรงและทางอ้อมยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน
4. องค์กรของชุมชนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวยังไม่มีรูปแบบ
5. ไม่มีกรอบหรือแนวทาง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต
6. เกิดการใช้ประโยชน์อย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบ จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากสถานการณ์ของปัญหาในขณะนั้น ทางทีมวิจัยซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มรักษ์กรุงชิง ได้มองหาวิธีการในการแก้ปัญหา โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ในรูปแบบของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. การวางแผนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยกับชาวบ้าน ทุกหมู่บ้าน
2. การสำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชน
 - 2.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ เช่น ทรัพยากร ประวัติชุมชน
 - 2.2 การสัมภาษณ์ผู้นำและชาวบ้านในชุมชน
 - 2.3 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดเวทีการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการให้แต่ละหมู่บ้านนำเสนอข้อมูลทรัพยากรที่มี และความต้องการในการจะจัดการ โดยทางทีมวิจัยจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลสรุปผล ซึ่งจะได้ข้อมูลของหมู่บ้านและกลุ่มคนสนใจที่จะร่วมกระบวนการวิจัยต่อ

4. การศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนกรุงชิง มีรูปแบบที่ตรงกับความต้องการของชุมชน จึงได้นำตัวแทนชุมชนไปดูงานดังนี้ 1. ชุมชนเกาะยาว จ.พังงา 2. เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ 3. เขาน้ำค้าง จ.สงขลา 4. บริษัทสยามซาฟารี จ.ภูเก็ต 5. บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่ 6. บ่อน้ำร้อน จ.ระนอง ทุก ๆ ครั้งหลังจากดูงาน จะต้องมีการมาสรุปผลร่วมกันเพื่อค้นหาจุดดี – จุดด้อย ของแต่ละที่แล้วนำส่วนที่ดีมาขยายผลต่อ

5. กระบวนการให้ความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปของการสัมมนา โดยเชิญผู้มีความรู้ประสบการณ์ มาแลกเปลี่ยนในที่สัมมนา เช่น บุคลากรจาก มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จากชุมชนคีรีวง จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากอุทยานแห่งชาติเขานวล เป็นต้น

6. การทดลองรูปแบบการท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากนักศึกษา ภาควิชาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทดลองกับชาวบ้าน แล้วมีการประเมินผลเพื่อนำผลจากการประเมินมาพัฒนาต่อ

7. การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนโดยการเชิญชาวบ้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ มาร่วมกันประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ของชุมชนกรุงชิง ดังรายละเอียดในบทที่ 4 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการนำไปปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ชาวบ้านเป็นทีมวิจัย เช่น การนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ส่วนมากจะใช้เวทีในการวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ แต่พอสรุปขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. จัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลประชากร ข้อมูลทรัพยากร รวมถึงความต้องการของชุมชน

2. การตีความและอธิบายความหมาย ร่วมกับชาวบ้านในการจัดเวที การดูงาน การสัมมนาและประชุม เพื่อนำมาซึ่งความเห็นร่วมกันที่ถูกต้องที่สุดของชุมชน

3. การพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้การยอมรับของคนในชุมชน

4. การวิเคราะห์และสรุปทบทวน โดยการทดลองนำเที่ยวจริง ๆ แล้วมาสรุปผลร่วมกัน โดยยังยึดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ด้วยเหตุที่การวิจัยนี้ ได้อาศัยข้อมูลหลายประเภท รวมทั้งได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีการผสมผสานด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เช่น

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร จะมีการประเมินค่าเอกสาร แล้วนำมาตีความและเรียบเรียง พร้อมตรวจสอบกับข้อมูล ณ ปัจจุบัน แล้วจึงหาข้อสรุป
2. ในส่วนของข้อมูลจากคำบอกเล่าและการสังเกต จะมีการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ผลร่วมกับข้อมูลที่ได้มา โดยประเภทอื่น แล้วมีการเรียบเรียงเป็นฉบับร่าง นำเข้าสู่อการจัดเวทีเพื่อพิจารณาร่วมกันกับชาวบ้านในชุมชน
3. ในส่วนของข้อมูลของพื้นที่ และการประเมินศักยภาพ ได้อาศัยกรอบตามแนวทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
4. ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน จะใช้วิธีการบันทึกเป็นวาระการประชุม หรือแบบประเมินกิจกรรม แล้วนำมาเรียบเรียงเป็น รายงานสรุปอีกครั้งหนึ่ง

5. รายงานรายงานการวิจัย จะแสดงผลการวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. แสดงผลการวิจัย เกี่ยวกับสถานการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในภาวะปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมแนวทางแก้ไข
2. แสดงผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชน
3. แสดงผลการวิจัย เกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติงานร่วมกันกับชาวบ้าน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการสรุปผลจากการกระทำ แล้วทดลองทำใหม่จนกว่าจะเป็นที่พอใจ

6. กลุ่มคนเป้าหมายและทีมวิจัย

1. กลุ่มคนเป้าหมาย

1. ประชาชนใน ต.กรุงชิงที่มีส่วนในการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 300 คน
2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วน ต.กรุงชิงและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ต.กรุงชิง จำนวน 18 คน
3. กลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ต.กรุงชิง จำนวน 10 กลุ่ม
4. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต.กรุงชิง จำนวน 5 แห่ง
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาลง อุทยานแห่งชาติเขานัน สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
6. นักท่องเที่ยวที่เลือกโปรแกรมทดลองท่องเที่ยวจำนวน 100 คน

2. คณะวิทยาการหรือผู้บริหารร่วมในการเสริมความรู้ประสบการณ์

1. ดร.เลิศชาย ศิริชัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. อ.จิตศักดิ์ พุดมจร มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. คุณธนิต สมพงษ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. คุณวิศรุต อินแหมม การท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2
5. คุณเสถียร ช้วยหนู หน.อุทยานแห่งชาติเขาหลวง
6. คุณธีรพันธ์ จุฬากากรณ์ ชุมชนคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช
7. คุณสำเร็จ ราเขต ชุมชนเกาะยาว จ.พังงา
8. คุณพรมมินทร์ พวงมาลา ชุมชนแม่กำปอง จ.เชียงใหม่
9. บริษัท สยามซาฟารี จ.ภูเก็ต
10. กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

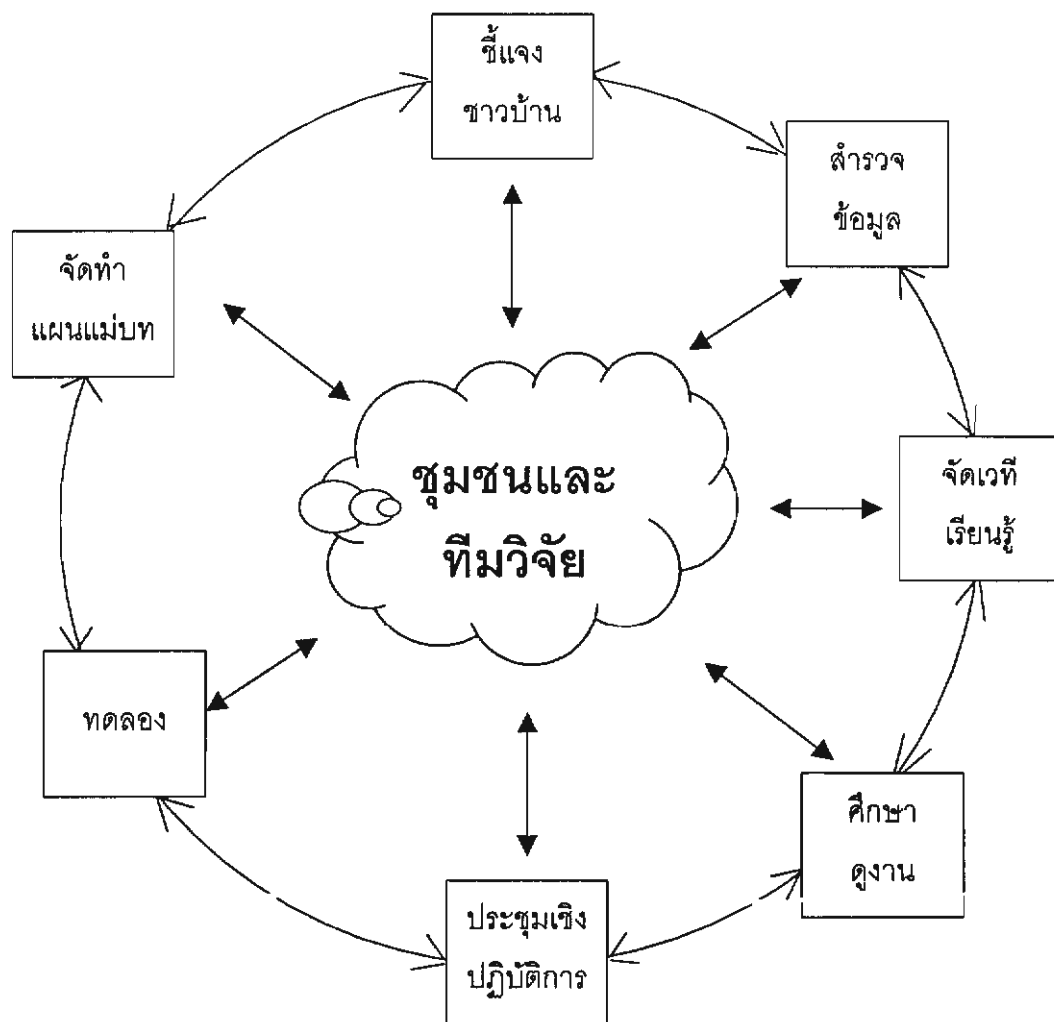
3. คณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยทั้งหมดเป็นชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ประกอบด้วย

2. นายเขาวลิต สิทธิฤทธิ์ หัวหน้าโครงการ
3. นายจำเนียร ราชประดิษฐ์ นักวิจัย
4. นายชัยณรงค์ สุประดิษฐ์ นักวิจัย
5. นายสุวรรณ วันเพ็ญ นักวิจัย
6. นายเชือบ จันทร์ชุม นักวิจัย
7. นายสุริยาภูธร สร้อยทอง นักวิจัย
8. นายชัยรัตน์ ราชประดิษฐ์ นักวิจัย
9. นางสาวเพ็ญสุภา พรหมเดช นักวิจัย
10. นางสาวจิราภรณ์ เพชรประพันธ์ นักวิจัย
11. นายวรารุณ ลินตัน นักวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า นักวิจัยส่วนหนึ่งไม่ได้ร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ เพราะบางคนเพิ่งจบการศึกษามาใหม่ ๆ เมื่อได้งานทำข้างนอก ก็ไม่มีเวลาให้กับงานวิจัย ทางทีมงานวิจัยจึงได้ร่วมงานกับผู้ช่วยวิจัยอีกบางส่วน ดังนี้

2. นายณริน จันชุม ผู้ช่วยวิจัย
3. นายพงษ์ศักดิ์ สงสมนึก ผู้ช่วยวิจัย
4. นายศักดิ์ดา พรหมเมือง ผู้ช่วยวิจัย
5. นายเอกณรินทร์ จันชุม ผู้ช่วยวิจัย
6. นางสาวขวัญจิตร์ จันชุม ผู้ช่วยวิจัย
7. นางสาวนัตตา สิทธิฤทธิ์ ผู้ช่วยวิจัย
8. นักศึกษาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 15 คน

ภาพประกอบที่ 3
ขั้นตอนการวิจัย



ภาพประกอบที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์ข้อ 1 ของโครงการ คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ การศึกษาสภาพการณ์ สถานการณ์ และองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิง ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง

จากการดำเนินงานวิจัย พบว่าองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ค้นพบในพื้นที่ ตำบลกรุงชิงตามกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

5. องค์ความรู้ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว

กรุงชิงมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ที่มีความงดงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจโดดเด่น และมีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น หุบเขาลุ่มน้ำ รวมถึงนิเวศชุมชน ได้แก่ เส้นทางเดินป่ากรุงชิงที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นลำคลอง ถ้ำและน้ำตก เช่น น้ำตกกรุงชิง/หวนผ่นแสนห้า น้ำตกกรุงนาง คลองกลาย คลองผด ถ้ำหงส์ ฯลฯ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชนนั้น ก็มีลักษณะเด่นที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้มากมาย โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ค่ายคอมมิวนิสต์ และประวัติศาสตร์พัฒนาการชุมชน (กรุงชิง – กรุงนาง) ที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น เชื้อต่อการเรียนรู้ ทำความเข้าใจและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังมีองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จในการดำเนินการ ถึงแม้จะยังไม่ถึงขั้นสูงสุด แต่ก็เหมาะสมสำหรับเป็นตัวอย่างการศึกษาเรียนรู้

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าพื้นที่ชุมชนกรุงชิงเป็นพื้นที่ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง แต่พื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวงและอุทยานแห่งชาติเขานัน ซึ่งจำกัดรูปแบบและปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ชัดเจน

6. องค์ความรู้ด้านการจัดการ

กรุงชิงมีการจัดบริการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์และแสวงหาทิศทางความร่วมมือในการกำกับควบคุมผลกระทบต่องuests และสังคม ทั้งที่เป็นกิจกรรมชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มธุรกิจชาวบ้าน และหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง

อบต. กรุงชิง และชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นผู้ริเริ่มและเป็นองค์กรหลัก รับผิดชอบจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง โดยทำงานประสานความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวอื่น ๆ อุทยานแห่งชาติเขานันและอุทยานแห่งชาติเขาลวก แต่ยังคงขาดระบบการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้มีศักยภาพด้านการจัดการและการประสานความร่วมมือต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ขณะทำการศึกษาดูงานด้วยการประชุมระดมความคิดเห็น ชาวบ้านในกรุงชิง คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. กรุงชิง ผู้ประกอบการที่พัก องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไป ได้มีความเห็นตรงกันว่าควรมีการปรับปรุงระบบจัดบริการท่องเที่ยว โดยการตั้งองค์กรประสานงานหลัก การท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง และจัดตั้งองค์กรธุรกิจชุมชนขึ้นมารับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละชนิด โดยทำงานประสานกับอุทยานแห่งชาติเขาลวก และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคาดว่าองค์กรประสานงานหลักฯ นี้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพการประสานงานและการจัดการท่องเที่ยว ศึกษาดูงานในชุมชนได้มากขึ้น

การจัดการและการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง มีความพร้อมในด้านที่พัก ซึ่งมีทั้งความหลากหลายรูปแบบและความเพียงพอ โดยเฉพาะการพักตามรีสอร์ท และการตั้งแคมป์ ซึ่งมีลักษณะโดดเด่น และมีจำนวนมากพอ นอกจากนี้ยังมีบริการนำเที่ยว คนนำเที่ยว คนนำทาง ฝึกอบรม มีชุดบริการท่องเที่ยว และมีบริการอาหาร ทั้งนี้นับตั้งแต่ชุมชนกรุงชิงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาจนกระทั่งปัจจุบัน กิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่ได้ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จนทำให้ความสมดุลของธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก นอกจากนี้ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ไม่สามารถดูดกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ประกอบกับความพยายามในการรวมกลุ่มขององค์กรชุมชน ทำให้ชุมชนกรุงชิงมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นการอนุรักษ์และการศึกษาเรียนรู้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน แต่ก็ยังมีจุดอ่อนในการจัดการบางประการ เช่น ทักษะการนำเที่ยวของผู้ให้บริการนำเที่ยว ทักษะการใช้ภาษา และการให้บริการชาวต่างประเทศ ทักษะในการประสานงานกับระบบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น

7. องค์ความรู้ด้านกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวในกรุงชิง มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก เทียวถ้ำ และการเก็บลูกประ และกิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ เล่นน้ำ ถ่ายรูป ชี้อัจฉริยะ พักผ่อน และตั้งค่ายพักแรม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิตและองค์กรชุมชน ซึ่งล้วนเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของชุมชนเป็นอย่างมาก และยังไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวใดที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับสูง

ประการสำคัญ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดดำเนินการในชุมชนกรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมการเรียนรู้ในระดับสูงมาก ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและชาวกรุงชิง รวมทั้งเกือบทุกกิจกรรมที่สามารถเปิดกว้างให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมกับอุทยานแห่งชาติได้

8. องค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนกรุงชิงขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากการดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้น ที่ดำเนินการโดย อบต. กรุงชิง และไม่มีระบบประสานงานกลาง เพื่อเกื้อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงได้

จากองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้สามารถประเมินความพร้อมของชุมชนได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นการท่องเที่ยวตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ในการกำหนดทิศทางและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนกรุงชิง จำเป็นต้องเอื้อให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ มีการจัดสรรหน้าที่ให้ชาวบ้านในชุมชนได้ผลัดเปลี่ยนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การทำอาหาร เป็นต้น โดยมีการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชน ได้ลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ช่วยกันสร้างระบบธุรกิจชุมชน มีการสนับสนุน ส่งเสริมความสามารถ และพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชาวบ้าน โดยการจัดอบรม ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จัดแนวทางการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ตลอดจนการมีส่วนร่วมวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการคือ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

ความร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง นับว่าเป็นความโชคดีของประชาชนกรุงชิง และใกล้เคียงที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงเข้าใจแนวคิด แนวปฏิบัติ วิถีชีวิต การพึ่งพาอาศัยโดยไม่ทำลายของชาวบ้าน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

1. เดือนตุลาคม 2544 ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดอบรมนักสื่อความหมายทางธรรมชาติรุ่นที่ 1
2. เดือนพฤศจิกายน 2544 เชิญตัวแทนชุมชน (ทีมวิจัย) เข้าร่วมการประชุมรับฟังข้อคิดเห็น การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
3. เดือนธันวาคม 2544 ร่วมกันปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ ตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เดือนมกราคม 2545 ร่วมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในเขต อำเภอพิปูน อำเภอฉวาง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. เดือนกุมภาพันธ์ 2545 ทางหัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (ขล.4) ได้เชิญทีมวิจัย ร่วมกันสำรวจเส้นทางในการหาของป่า ของชาวบ้านพร้อมกับเส้นทางคูนก และการให้ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาพื้นที่บริเวณที่ทำการหน่วยกรุงชิง

6. เดือนมิถุนายน 2545 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมนักสื่อความหมายทางธรรมชาติ รุ่นที่ 2, 3 บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

7. เดือน เมษายน มิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคม 2545 ทางเครือข่ายการท่องเที่ยวได้นำนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการที่พัก อาหาร ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง (หน่วยกรุงชิง) ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

8. เดือนพฤษภาคม 2545 เชิญทีมวิจัยเข้าร่วมนำเสนอให้กับคณะกรรมการพิจารณาพื้นที่สงวนชีวมณฑลของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

9. การให้ความร่วมมือในการให้ใช้สถานที่ ในการจัดอบรม สัมมนา และจัดค่ายเยาวชน ตามแผนงานวิจัย

สรุปว่าความร่วมมือกับอุทยาน เพราะว่าผู้ปฏิบัติงาน มีแนวคิดที่ตรงกัน เลยทำให้รูปแบบความร่วมมือ เป็นไปด้วยดี แต่ในอนาคตถ้าเปลี่ยนตัวผู้ปฏิบัติงานคนใหม่เข้ามาแทน รูปแบบความร่วมมือไม่ทราบจะเป็นอย่างไร แต่ทางชุมชนก็พร้อมที่จะปรึกษาหารือเพื่อปรับทิศทางการทำงานให้ เป็นไปในแนวทางเดียวกันอยู่แล้ว

1. ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง

การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ในรอบ 2 ปีที่โครงการวิจัยดำเนินการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอนุญาตให้ใช้ห้องประชุมในการประชุมตามแผนงานวิจัย การให้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ นอกสถานที่ เช่น กล้องส่องนก เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายแผ่นใส และอุปกรณ์อื่น ๆ แต่ที่สำคัญที่สุด ก็คือการมาร่วมกัน ระดมแนวคิด ความต้องการ ตลอดจนการร่วมกันจัดทำแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้น พร้อมทั้งนำแผนไปสู่การปฏิบัติการจริง ๆ ในปีงบประมาณ 2545 มีดังนี้

1. แผนพัฒนาและปรับปรุงศูนย์ประสานงาน	200,000 บาท
2. แผนจัดทำคู่มือท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง	30,000 บาท
3. แผนจัดฝึกอบรมบุคลากร	45,000 บาท
4. แผนจัดซื้อเรือยางล่องแก่งเพิ่มเติม	250,000 บาท
5. แผนซ่อมแซมสะพานในการล่องแก่ง	100,000 บาท
6. แผนการจัดจ้างผู้จัดการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	100,000 บาท
รวมปี 2545	725,000 บาท

ซึ่งในขณะนี้บางโครงการได้ดำเนินการไปแล้ว และบางโครงการกำลังอยู่ในขั้นตอนดำเนินการอยู่ แต่ทั้งหมดจะต้องเสร็จสิ้นก่อนปีงบประมาณ 2545

สรุปความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เพราะมีการบอกกล่าวถึงแผนการดำเนินงานมาตั้งแต่ต้น ซึ่งในช่วงแรกก็ยังมีข้อสงสัยจากบางส่วนอยู่ ประกอบกับคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับมีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อยเป็นค่อยไป เพื่อมุ่งสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่เหมือนกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยดี เพราะมีการปรึกษาหารือกันโดยตลอด

ในส่วนของการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชในรอบปี 2545 ทางทีมวิจัยได้เสนอแผนงานตามแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนกรุงชิง เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณประจำปี 2545 ดังนี้

1. โครงการพัฒนาทะเลหมอกเขาเหล็ก	90,000 บาท
2. โครงการจัดทำสวนสมุนไพรถ้ำลอด	120,000 บาท
3. โครงการจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว	70,000 บาท
4. โครงการอบรมทักษะเฉพาะทางนักสื่อความหมายทางธรรมชาติ	70,000 บาท
รวมปี 2545	350,000 บาท

ซึ่งขณะนี้โครงการกำลังดำเนินการอยู่

สรุปความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนมากจะอยู่ในบทบาทของการสนับสนุนงบประมาณ

ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยเฉพาะศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น และโครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวภาคใต้ ในรูปแบบของความร่วมมือ เช่น สนับสนุนและพัฒนา ตลอดจนการติดตามโครงการของศูนย์ประสานงาน ในส่วนของโครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวภาคใต้ ได้ร่วมมือกันด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้ทางวิชาการการนำนักศึกษา มาทดลองการท่องเที่ยวกับชาวบ้าน พร้อมทั้งการประเมินผลการเชิญให้หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นวิทยากรบรรยายตามที่ต่าง ๆ การร่วมมือกันจัดงานสัมมนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนภาคใต้ ในเดือนสิงหาคม 2545 การช่วยตั้งข้อสังเกตให้กับโครงการวิจัย รวมถึงการที่อนุญาตให้นักศึกษาลงมาเป็นวิทยากรพี่เลี้ยง ร่วมกับชุมชนในกิจกรรมค่ายเยาวชน

ความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะสำหรับสำนักงานเขต 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช ในช่วงแรกของการดำเนินการวิจัย ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร มีแค่มาเป็นวิทยากรในการสัมมนาปี 2544 1 ครั้ง แต่ในช่วงปี 2545 เริ่มมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น เช่น การสนับสนุนงบประมาณการสัมมนาการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเชิญให้ทีมวิจัยเป็นวิทยากรตามที่ต่าง ๆ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดนิทรรศการนอกพื้นที่

สรุปในอนาคต น่าจะมีการร่วมมือที่ดีขึ้น ถ้ามีการเข้าใจแนวคิด วิธีการคิดของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของโครงการคือ เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลกรุงชิงที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ในการดำเนินการวิจัยร่วมกับชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ทำให้แต่ละหมู่บ้านได้หยิบยกสถานที่ท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละหมู่บ้านโดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า จะไม่ให้ไปซ้ำกับหมู่บ้านอื่น ๆ และได้ร่วมกันพัฒนากลุ่มของแต่ละหมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่ 1	กลุ่มทะเลหมอกเขาเหล็ก	กลุ่มที่ 1
หมู่ที่ 2	กลุ่มไร่ยางเวียนครก	กลุ่มที่ 2
หมู่ที่ 3	กลุ่มบ่อน้ำร้อน	กลุ่มที่ 3
หมู่ที่ 4	กลุ่มร้านค้าชุมชน	กลุ่มที่ 4
หมู่ที่ 5	กลุ่มเดินป่าสันเขิน	กลุ่มที่ 5
หมู่ที่ 6	กลุ่มบ้านพักในสวนทุเรียน	กลุ่มที่ 6
หมู่ที่ 7	กลุ่มชุมชนคนรักป่า	กลุ่มที่ 7
หมู่ที่ 8	กลุ่มท่องเที่ยวป่าประ	กลุ่มที่ 8
หมู่ที่ 9	กลุ่มบ้านพักริมสระน้ำ	กลุ่มที่ 9
อบต.	ล่องแก่งคลองกลาย	กลุ่มที่ 10

ผลจากการร่วมปฏิบัติและพัฒนากลุ่ม พร้อมกับการร่วมทดลองต้อนรับนักท่องเที่ยว ในช่วงปลายปี 2544 ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทะเลหมอกเขาเหล็ก มีชาวบ้านที่สนใจอยู่บางส่วน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญของผู้ใหญ่บ้านที่จะพัฒนาทะเลหมอกให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้บริการอาหารยามเช้า ประเภทน้ำชา กาแฟ ขนมพื้นบ้าน ให้กับนักท่องเที่ยว ผลจากการทดลอง พบว่า การที่ให้ชาวบ้านมาให้บริการในรูปของอาหารเช้า ไม่ตรงกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านต้องลุกขึ้นไปกรีดยางตั้งแต่หัวรุ่ง เช้ามืดก็ต้องไปเก็บน้ำยาง ประกอบกับรายได้จากการขายอาหารเช้ายังไม่สามารถที่จะรองรับหรือทดแทนรายได้จากงานประจำได้

ผลที่เกิดขึ้น ต้องมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่นต่อไป และในปี 2545 ก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 90,000 บาท ในการปรับปรุงภูมิทัศน์จุดเด่นของทะเลหมอกเขาเหล็ก คือสามารถชมวิวของตำบลกรุงชิงและตำบลนบพิตำ การสื่อเรื่องราวของทะเลหมอกในบางช่วง การเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการทำเหมืองแร่



ภาพประกอบที่ 4.3 ทะเลหมอก

2. กลุ่มรางวัลเวียนครก เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่เดิมแล้วในชุมชน แต่ว่าในช่วงขาดหายไปจากความศรัทธา และการให้การยอมรับจากคนในชุมชน จึงได้พูดคุยกับทางลงแปลงแก้วทอง ในฐานะคนสืบทอดรางวัลเวียนครกมาโดยตลอด ถึงการนำออกมาละเล่นให้กับนักท่องเที่ยว จึงส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น และมีการฟื้นฟูฝึกซ้อมกันอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดการยอมรับของคนในชุมชนขึ้นมา มีการแสดงความต้องการในการฝึกหัดของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านขึ้น ประกอบกับเป็นการละเล่นที่เปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม เล่นของรางวัลเวียนครกอยู่ที่เนื้อร้อง ทำนอง เป็นเอกลักษณ์จริง ๆ ของชุมชนที่นี่ เป็นการบอกเล่าถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและนอกชุมชน การนำเอาวรรณคดีไทยมาแต่งเป็นเนื้อร้อง เช่น เพลง สุตสาคร จึงทำให้เป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) ทำให้ชุมชนยอมรับ และเห็นคุณค่าของรางวัลเวียนครก
- 2) เกิดการยอมรับและได้แลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยว
- 3) เกิดการฟื้นฟูศิลปะการละเล่นพื้นบ้านของชุมชน